

Romuald Grané i Vilaseca

Va néixer a Artés (Bages), tres setmanes després del cop d'estat del General Primo de Rivera, l'any 1923. Als quatre anys, amb els pares i germana, es traslladen a Barcelona, al barri de Sant Martí, on el que més abundava era la necessitat. En la petita drogueria, on també ajudava a despatxar, que tenien els seus pares, tingué ocasió de conèixer les dificultats per sobreviure de moltes famílies amb molts fills.

Així fins al 5 de juliol de 1936, en què van haver de vendre la botiga -les dificultats dels altres havien passat al negoci- i es mudaren al barri de la Sagrada Família. Al cap de dues setmanes (el 18 de juliol), el brutal cop d'estat que va marcar la vida de tanta gent, entre ells en Romuald, fins ben entrats els setantes, amb detencions, tortures, presons, lluites clandestines, tot idealitzant un món millor. Entretant, el casament amb la Flora, entusiasta col·laboradora.

Fins que es va presentar l'Alzheimer, que els ha portat a conèixer la realitat de les residències, abans mixtes, ara assistides, i els submergeix en una lluita per assolir una residència millor, pensant que si *un altre món és possible*, més encara *una altre residència és possible*.

Amb la col·laboració de

nous
horitzons
fundació

Romuald Grané i Vilaseca

Una reflexió sobre la darrera fase

Una reflexió sobre la darrera fase

Romuald Grané i Vilaseca

Pròlegs d'Eulàlia Vintró i Ignasi Riera

Crèdits

© Fundació Viure i Conviure, 2006

Amb la col·laboració de la Fundació Nous Horitzons

Direcció: Fundació Viure i Conviure

Disseny, producció i muntatge: Publigat, s.c.p.

D.L.: B-0000-00

Una reflexió sobre la darrera fase

Romual Grané i Vilaseca

A Flora...

Motiu i objecte d'aquesta REFLEXIÓ

A Margarita,

que amb el seu temperament i *savoir faire* i mercès a una dedicació gairebé obsessiva, durant més d'un quart de segle ha dirigit aquesta residència, comptant sempre amb la valuosa ajuda del seu equip, ha aconseguit suavitzar i humanitzar el deteriorament que, per lògica, ha sofert aquesta casa amb la nova reglamentació, en passar de residència mixta a assistida.

La Fundació Viure i Conviure i la Fundació Nous Horitzons no es fan responsables dels continguts del present document ni garantitzen l'exactitud dels mateixos. Tampoc seran responsables de les opinions de l'autor ni de les referències a persones físiques o jurídiques que apareguin al mateix.

Sumari

Amor i planificació Pròleg a cura d'Eulàlia Vintró	07
Benestar en la darrera fase Pròleg a l'edició en castellà a cura d'Ignasi Riera	13
Una reflexió sobre la darrera fase	17
La Residència de l'ICASS, de Mataró	35
La solitud	40
La seguretat	43
Vàlids a la residència o residència mixta	46
Epíleg	56
Comentari final. Per Romuald Grané i Vilaseca	59
Agraïments	65

Pròleg

Amor i planificació

Pròleg a cura d'Eulàlia Vintró

Sovint, per desgràcia massa sovint, les notícies, els articles d'opinió i, fins i tot, els informes d'experts que ens donen informació sobre la gent gran es limiten o bé al sensacionalisme o a l'alarmisme, o bé a la insistència freda i descarnada de les xifres, dels costos econòmics de les pensions i de la despesa sanitària o social adreçada a la gent gran, i a la insuficiència de recursos que el nostre país hi esmerça. És realment una llàstima que les bones notícies no siguin notícia i que costi tant trobar informació en els mitjans de comunicació sobre les diverses i innumerables formes que la nostra gent gran ha trobat per tal de seguir gaudint d'una vida plena i de contribuir, també, a la resta de la societat.

El text que tinc l'honor i la satisfacció de presentar, tot i que quan el llegiu ja veureu que no necessitava cap mena de presentació, és una prova fefaent de dues qualitats imprescindibles per a tot ésser humà que realment mereixi aquesta consideració: capacitat d'estimar i capacitat de donar.

Eulàlia Vintro

De la primera no cal que us en digui res, però estic segura que no és possible de llegir aquest relat sense emocionar-se i, àdhuc, sense sentir un xic de sana enveja. Voldria, més aviat, comentar la segona. En efecte, l'experiència que en Romuald ens explica va molt més enllà d'una vivència personal i, gràcies a la seva capacitat de donar, es transforma en una proposta raonada, raonable i que hauria de ser factible.

Des de la convicció compartida que cap persona hauria de veure's obligada a ingressar en una residència i, també, des de la constatació que la família actual no pot, i menys encara podrà la família futura, fer-se càrrec de les progressives situacions de dependència de les persones que superen els setanta-cinc o vuitanta anys, és evident que cal articular un ampli i diversificat conjunt de recursos per tal de garantir la qualitat de vida i la màxima autonomia a cada persona. Aquesta articulació i aquestes garanties, òbviament, només pot fer-la i donar-les el sector públic, bo i comptant amb formes de cooperació en la gestió amb el sector privat no lucratiu i amb l'amplíssim teixit associatiu. No cal, d'altra banda, inventar res, ja que els països del nostre entorn europeu, i més especialment els del nord d' Europa, ja fa anys que han posat en funcionament un ric ventall de serveis: ajut a domicili, casals, centres de dia, habitatges tutelats, residències de diversos formats, etc. També n'hi ha a casa nostra, encara que en un nombre clarament insuficient i, en alguns casos, amb una qualitat poc satisfactòria.

La reflexió i la proposta que aquí se'ns fa, però, incorpora una perspectiva que fins ara ha estat poc valorada, en part perquè la insuficiència dels mitjans disponibles obligava a donar prioritat a les persones més dependents i en part perquè hom pensava que les persones vàlides no volien anar a una residència. La perspectiva nova té a veure no amb la dependència física sinó amb el lligam emocional i afectiu i amb el dret que qualsevol parella té de no veure's obligada a una separació no volguda. A partir de la reivindi-

Amor i planificació

cació d'aquest dret elemental i que no hi haurà qui el rebutgi, resulta evident que en l'articulació de serveis hom ha de preveure un tipus d'equipament que permeti la continuïtat de la parella i, consegüentment, l'existència de residències mixtes per a persones dependents i per a persones vàlides; inicialment i com a mínim, les parelles vàlides de les persones dependents que vulguin seguir juntes. Ara bé, de la reflexió sobre aquesta realitat de convivència, evidentment bona per a la parella, se'n desprenen altres beneficis per al conjunt de les persones residents en la mesura que les persones vàlides donen més vida, més activitat i més caliu de normalitat a tot el conjunt. I en la mesura que això és així, no caldria tampoc limitar l'accés de les persones vàlides a les parelles, ans al contrari caldria reservar uns percentatges de cada tipus de persona per tal d'equilibrar en tot moment la dinàmica de l'equipament.

És ben cert que en els darrers anys s'han anat assajant diverses formes per facilitar la relació entre persones que viuen en les residències i altres persones més autònomes que viuen en el nucli familiar. S'han incorporat a les residències els centres de dia, o els casals o els habitatges tutelats, s'han estimulat activitats culturals, tallers de manualitats i relacions més personals amb grups de voluntariat, però tot i la millora que representen, no deixa de ser cert que són elements externs i parcials.

Crec que en aquests moments, quan el Govern d'esquerres de la Generalitat té la possibilitat i l'obligació de correspondre a les il·lusions i els anhels de la ciutadania i de bastir un autèntic estat del benestar, és especialment útil la publicació i la lectura d'Una reflexió sobre la darrera fase i tinc el convenciment que, si el llegeixen les persones que han de planificar els serveis per a la gent gran, algunes de les seves moltes i profitoses idees trobaran un espai per esdevenir realitat.

Eulàlia Vintró

Barcelona, desembre de 2004

Pròleg a l'edició en castellà

Benestar en la darrera fase

Pròleg a cura d'Ignasi Riera

Romuald Grané afirma que va néixer adolescent i que, amb els vuitanta anys ben fets, es continua considerant, a ell mateix, adolescent. Et parla amb la passió ferma dels vells predicadors de la Idea. I et mira als ulls, amb una espurna d'ironia, no per interpel·lar-te o per renyar-te, sinó per convertir-te a la causa que ell defensa. Lluitador com ha estat i com és, amb molts quinquennis, contra tota mena de règims totalitaris, viu en la residència per a persones grans La Gatassa, de Mataró, des de fa dotze anys, amb Flora, la seva muller, malalta d'Alzheimer des de fa ben bé un quart de segle. El seu opuscle, *Una reflexió sobre la darrera fase*, que tant ha impressionat persones com José Luis Sampedro, ha circulat ciclostilada -tant en la seva versió original catalana com en castellà- i ha generat debats apassionants, complicitats en ambients socials i professionals de tota mena. Per damunt de tot, el mèrit de Grané ha estat el fet de rescatar del silenci un dret segrestat en l'àgora de l'opinió pública: el dret de les persones grans a la llibertat de tria i a un ben-

Ignasi Riera

estar sostenible (i a l'abast de tothom), tant en les hores bones com en les hores difícils.

Amb una generositat exemplar, pròpia de qui ha sabut donar sentit a la seva vida, Romuald Grané, conta la seva història familiar sense concessió de cap mena, ni a la morbositat ni a la llàgrima fugissera del lector. Amb objectivitat de persona solvent i tenaç, l'autor sap seduir perquè no menteix i perquè no es deixa caçar per falses retòriques buides. És una persona com cal, d'una sola peça, i parla seriosament d'un dret universal, sancionat per la Constitució en el seu article 50: "els poders públics garantiran la suficiència econòmica als ciutadans durant la tercera edat, mitjançant pensions adequades i actualitzades periòdicament. Amb independència de les obligacions familiars, promouran el seu benestar mitjançant un sistema de serveis socials que atendran els problemes específics de salut, habitatge, cultura i lleure". Grané no es deixa emmirallar ni pels afalacs ni per les aparences: sap que algunes i alguns magnifiquen la gent gran però, en canvi, els fan poc cas quan les solucions precises se surten dels tòpics... i exigeixen canvis copernicans a l'hora d'elaborar els pressupostos. I, en política, les paraules se les enduu el vent: el que no té el certificat annex d'una partida pressupostària ferma no existeix (o és, a tot estirar, simple propaganda o demagògia barroera).

Romuald Grané ens obliga a reflexionar amb dades sobre la població del nostre entorn. I ho fa amb el suport dels estudis de població -com ell, jo també sento admiració per les sòlides reflexions de la demògrafa Anna Cabré-, que deixen clar que a Catalunya ja viuen, ara i avui, més d'un milió de persones de més de seixanta-cinc anys, i que tant a Catalunya com a la resta de l'Estat, amb expectatives de vida més grans, aquestes xifres, per sort, es comparen. ¿Per sort? Sí, òbviament..., sempre que els recursos públics no converteixin tanta fortuna en noves formes d'exclusió social. En tot cas, l'autor parla clar i català i analitza amb rigor les enquestes

Benestar en la darrera fase

que revelen, per exemple, que el 60 % de persones grans consumeixen fàrmacs contra la depressió, que els percentatges dels que viuen l'angúnia punyent de la insuficiència de les pensions creix en proporció geomètrica, que la solitud frustra i amarga moltes vides, o que "molts fills madurs, en el fons, estan poc disposats a sacrificar una part substancial del seu oci i de la seva feina, de la seva vida, al capdavant, per atendre als seus pares grans". Malgrat la mala premsa que generen actituds així, i malgrat les crides a la mística de la família com a solució única, cada cop són més les persones i les famílies que pensen en les residències com a solució. (I més en una societat on hi ha cada cop més persones grans que viuen soles i gairebé sense referents familiars a l'abast.) Tot i sabent que la Residència no és la gran solució però sí una gran solució.

El drama radica en una evidència constatable: hi ha poques residències públiques. I les places a les residències privades no estan a l'abast de la majoria de les persones que les voldrien ocupar. Ah!, i la falta de recursos no és solament de les persones que han viscut en estat de precarietat i que compten només amb una pensió escassa, sinó també de persones i famílies que anomenaríem de classe mitjana baixa que no es poden pagar aquest tipus de plaça en una residència privada digna.

Grané s'arma de valor -i mai més ben dit!- per preguntar als poders públics si volen evitar guetos de persones en la seva darrera fase vital o si els tals poders, en societats que es proclamen democràtiques i d'esquerres, prioritzen despeses (com les militars) a l'atenció a les persones. L'autor va més enllà: a partir de la seva pròpia experiència, demana Residències públiques de caràcter mixt, perquè sovint l'Administració, quan requereix la pràctica invalidesa total a una persona per ser admesa en una Residència d'interès general, les converteix en pretanatoris. Grané lluita per Residències que admetin persones grans invàlides, sí, però també a persones vàlides (si atorguem al terme el seu significat funcional).

Romuald Grané i Vilaseca

Podríem resumir el missatge ferm de Romuald Grané: contra el sentiment de solitud i d'inseguretat, residència compartida. Es tracta d'un dret. I els drets només ho són si són per a tothom. S'ho mereixen (s'ho han guanyat a pols!) persones sàvies, sí, però fràgils, exposades a la llei natural del deteriorament progressiu. Que volen viure la seva darrera fase en un clima de qualitat de vida i de felicitat concreta, tangible.

Ignasi Riera

Madrid, 1 d'abril de 2006

Una reflexió sobre la darrera fase

Romuald Grané i Vilaseca

Endinsar-se encuriósits, amb ganes de documentar-se, en el camp de la demografia en el que fa referència a la gent gran és com submergir-te en un mar de xifres i dades que, tot i sent hipotètiques, et magnifiquen un futur en el qual t'acabes sentint immers, com dins d'una realitat indiscutible. Et diuen que al segle XX s'ha produït una revolució de la longevitat, que l'esperança de vida ha arribat a tants anys i que a l'any tal arribarem a no sé quants i que a l'altre s'arribarà a no sé què. Em resisteixo a donar-vos tot de xifres que, si bé són molt interessants, acabes atabalat. La magnífica demògrafa Anna Cabré t'explica i no acaba, de manera apassionant, tots els camins pels quals, amb una mica de sort, ja no ens morirem mai. En fi. El que és ben cert és que l'allargament de l'esperança de vida és tal que el que ara tots ens mirem amb una certa il·lusió —i, per que no dir-ho?, també amb una mica de prevenció—, doncs se'ns pot presentar com... més aviat un problema. L'allargament incontrolat dels anys de vida s'ha aconseguit, en gran part, a base de medica-

Romuald Grané i Vilaseca

ments que en la majoria de casos guareixen o frenen malalties concretes, però que molts cops deixen seqüeles perilloses que s'arrosseguen al curs dels anys, i això fa que tal vegada el panorama que se'ns presenta no sigui del tot brillant. He de fer constar que sóc vitalment partidari de la ciència i gran admirador dels resultats assolits. Però sé en quin món visc i temo que, en moltes ocasions, en els objectius dels laboratoris hi figurin tant l'interès per salvar vides com l'obtenció d'un compte de resultats satisfactori. Tot i amb això, no hem de minimitzar el que ja és un fet —i molt important—, ni podem tancar els ulls davant l'enorme increment de persones grans, i cada dia més grans en anys, que s'aniran acumulant entorn de les seves famílies, i si ara ja es dóna el cas que, en algunes, ja hi ha *avis/àvies* i *besavis/besàvies*, d'aquí pocs anys això serà el plat del dia. És possible que ja no els serveixi, als governants de torn, esperar que les famílies ho vagin solucionant com puguin, amb lleugeres ajudes econòmiques o d'assistència domiciliària. Fent un plantejament objectiu i profund, ens trobarem amb el fet que el treball femení fora de casa cal esperar —i desitjar— que creixerà de manera remarcable i amb les dificultats de mantenir l'esquema clàssic de la dona pal de paller que arriba a tot arreu: treballar, criar els fills, tenir cura dels avis i potser besavis. En fi..., possiblement algú esperarà que les àvies, no tan velletes, tinguin cura de les besàvies i els besavis, i si pot ser dels néts; i això, mentre es pugui, ja està bé, però ja ens trobem a tocar del que el Doctor Guijarro, des de Granada, ens avisava de *las abuelas esclavas*. Sembla que si no és molt necessari, i com a cosa puntual i transitòria, no és pas aquest el camí de l'Estat del Benestar que desitgem. Tot i això, ens podem trobar amb aspectes i facetes, que no perquè a uns no els agradin, es puguin prohibir per real decret. Ja som més d'un milió les persones grans a Catalunya, i d'aquí uns anys serem molts més; qui pot dubtar que entre tantíssima gent hi hauran gustos per a tot, i el que ens podem preguntar és quina persona, quina institució —si estem encara en règim democràtic, que tant de bo sigui així—, qui tindrà dret a obligar, o bé a prohibir, el que uns altres desitgin per a ells,

Una reflexió sobre la darrera fase

sempre, és clar, que estigui dins les normes naturals, o sigui, dels drets humans?

Resulta emocionant, mirat des d'una perspectiva un xic distant, imaginar-se una societat tan abundosa de gent gran encara amb bona salut, amb temps i amb il·lusió per fer tot un reguitzell de coses que de més joves no pogueren realitzar, convivint amb fills i néts, o sols, o, millor, amb la corresponent parella en el seu pis o caseta, gaudint d'un període de la pròpia existència que pot ser del màxim benestar. Però no cal ser gaire perspicaç per adonar-se que l'ideal no sempre respon a la realitat i que uns per raons econòmiques, d'altres per problemes de convivència familiar, molts per carències de salut, tal vegada pel que dèiem més amunt, dels medicaments que fan, diguem, meravelles però no miracles, ens trobarem que entremig d'aquest estol de gent gran, la majoria de la qual s'anirà movent encara en bona salut, hi haurà un grup nombrosíssim incapaç de seguir sense un suport fort i decisiu per poder arribar al final de la cursa d'una manera el més digna possible.

Des d'un punt de vista institucional, en analitzar la problemàtica de la gent gran de cara al que podríem dir-ne etapa final, cal no oblidar ni un moment amb quin material —permeteu-me dir-ho així— estem treballant. Totalment deteriorable. Un petit cop d'aire desmunta tot un castell. Una simple caiguda trenca tota una aparença que semblava eterna. I els exemples podrien ser infinits. És només un toc d'atenció a tenir en compte quan es fan projectes i planificacions de cara al futur de col·lectius de gent gran.

El mèrit més gran de qualsevol àvia o avi és, tal vegada, l'acumulació d'experiències, de vivències, de coneixements assolits a través dels anys transcorreguts, que pot ser la base d'això que se'n sol dir la saviesa dels avis. Diguem que aquesta és la cara positiva dels anys. L'altra cara, menys positiva, és que l'acumulació d'anys ens fa el cos molt més indefens i vulnerable enfront de qualsevol agressió externa.

Romuald Grané i Vilaseca

S'insisteix molt, i mai no es farà prou, en la importància que cada persona, individualment, assumeixi el problema d'envellir, acceptant que al final de la vida hi trobarem la mort; però abans hi ha un període, que potser és el més difícil; i si entre un mateix, més l'entorn —però en grau superlatiu les institucions—, no es creen unes condicions de terminades (estructurals de caràcter sociosanitari, culturals i humanes) que permetin encarar aquesta fase amb una sensació de seguretat, de serenitat, i així poder anar superant tots els inconvenients i dificultats; si no es donen unes condicions que ens facilitin arribar al final de trajecte de la manera menys traumàtica possible, aquest final pot ser molt desagradable.

Sens dubte, no podem estudiar la problemàtica de la gent gran com un tot, com un cos uniforme. Basant-nos tan sols en Catalunya, on ja sembla que els pensionistes passem del milió, segur que hi trobaríem tot un reguitzell de gustos, conveniències i necessitats de les més variades formes. He de confessar que, personalment, em preocupen poc o gens els que entre pensions, possibilitats econòmiques particulars o fons de pensions, no tenen cap núvol econòmic en el seu firmament. La cosa que em preocupa és quan parlem d'àvies i avis que viuen sols i amb pensions ridícules, o que no viuen sols però que tampoc no arriben a final de mes. En fi, tota la pobresa descrita a Catalunya —diem Catalunya perquè parlem ara i aquí, però la preocupació és global, general. Bé, doncs, tornant aquí, no es pot ignorar un altre gran grup que sens dubte no és tan llastimós, però no podem oblidar la seva problemàtica. És el sector que es troba des de la, diguem-ne, classe mitjana baixa cap avall. No se'ls reconeixen drets com a necessitats, però amb el que cobren no arriben a poder-se pagar moltes coses que els són necessàries. Sense anar més lluny: no tenen dret a una plaça de residència pública perquè cobren massa, però no poden anar a una de privada perquè no hi arriben de bon tros. Tanmateix, els passa igual si demanen centre de dia o si demanen qualsevol servei de tipus social. En una de les darreres enquestes, s'assenyala que al 33

Una reflexió sobre la darrera fase

% de les persones grans els preocupa el preu de les places residencials —a Catalunya és el 41 %—, la qual cosa indica que cada dia creix el nombre de persones grans que miren cap a les residències com a possible i definitiva solució, a pesar de la propaganda en contra per part de certs sectors.

Parlant de les problemàtiques que preocupen la gent gran, tenim que la prioritat és la part econòmica —diguem: pensions—, i és normal que sigui així, després de tants Congressos —estatals, nacionals, municipals, etc., etc.— en què ja des del principi es reclamava amb urgència que s'elevessin les pensions mínimes al nivell del salari mínim interprofessional, tot i tenint en compte que aquest es podia considerar molt baix, o sigui curt per assolir un nivell de vida diguem-ne digna. Bé, som on som i encara estem parlant de la necessitat d'arranjar les pensions no contributives així com les de viduïtat. Tot això ens porta al fet que el 67 % dels enquestats manifesten que les pensions són el primer problema. Cal també no menysprear la dada que l'espectre de la solitud preocupi el 46 % del col·lectiu de la gent gran. Amb un percentatge també molt elevat, a l'enquesta es considera que l'altra gran temença és la seguretat, poder mirar el futur amb una certa confiança i sentint-se a cobert dels imprevistos de la vida, en la mesura del possible. Al notar com les pròpies forces, tant físiques com morals, et minven, sents la necessitat de poder confiar en quelcom més consistent, més segur, que et doni la mà fins al final de trajecte. Hi ha la família, bàsicament; més endavant en parlarem.

M'agradaria saber valorar aproximadament la importància quantitativa que pot arribar a tenir la gent gran. Em lleigeixo tot el que em cau a les mans referent al tema (que no és poc), i és realment atordidor. Si, a més, ens atrevim —ho hem de fer en un moment o altre— a valorar la part jo diria qualitativa d'aquesta massa de gent gran (diguem-ne la part de salut, de malalties), sense oblidar mai que és un problema que indefectiblement va en augment d'un manera

■ Els Reis a la residència

espectacular, l'equació és clara: a més anys de vida —o d'existència—, més gent anirà quedant a la cuneta esperant algú que l'ajudi amb el seu problema. La gravetat del problema és que no es tractarà d'una persona sinó de milers.

En una taula rodona on parlàvem del Testament Vital, o darreres voluntats, vaig sentir la necessitat de dir que, si hi havia hagut un creador, era manifestament clar que de la darrera etapa de la vida de l'ésser humà se li havien traspaperat els papers. Només cal girar el cap vers on vulguis i et trobes amb tot aquell seguit de malalties i patiments que, si t'hi pares a pensar, quedes esmaperdut. Bé, doncs: tinc poques possibilitats d'aclarir res al possible creador, però em sabia greu callar les meves experiències a qui li puguin servir perquè des de llocs de decisió tingui possibilitats d'alleugerir els sofriments i el malviure de tot aquest conjunt que ha anat quedant per les vores dels camins de la vida. Cal suposar que no

Una reflexió sobre la darrera fase

estem en condicions de triar i decidir si volem viure menys anys i amb millor qualitat de vida o bé ens hem de quedar on ens toqui dintre d'aquesta perspectiva actual i futura.

De la mateixa manera que he dit més amunt que no em preocuparé pels que tenen solucionat el problema de les pensions i de la conseqüent situació econòmica —cosa de què m'alegro molt—, tampoc no em preocuparé dels que estan plens de salut i viuen a casa seva amb l'esposa o bé amb els fills i néts, amb harmonia i plens de felicitat. Tant de bo els duri molts anys, i tant de bo fossin molts més els que poguessin gaudir de semblant situació.

Com se sol dir, procuraré ser breu. O sigui, no més extens de l'imprecindible per narrar-vos una part de la història de la meva dona i meva en el que fa referència a la problemàtica de la nostra vellesa i de forma que us pugui ser intel·ligible. Quan tenia cinquanta-sis anys, a la Flora (la meva esposa) li van diagnosticar que patia l'Alzheimer, una malaltia que en aquells moments, fa gairebé vint-i-tres anys, era una cosa bastant estranya. El fet va començar quan es va posar a dir que li prenien coses. Digueren que devia ser demència senil prematura. Però la cosa s'anava agreujant i no pintava gens bé. Per resumir-ho: vam anar d'un metge a l'altre (psiquiatres, neuròlegs, etc., etc.) i, després de diferents anàlisis i de tests dels més avançats, el resultat fou un Alzheimer manifest, que, a pesar de tot el compte i miraments en explicar-t'ho i descriure't tot el que et podies esperar com a conseqüència de la malaltia (encara que en aquells moments no es tenien les experiències actuals), et senties molt desemparat. La cosa no és per explicar-ho i menys encara per passar-ho. Però, com és natural, ho vaig haver de passar i encara ho estic passant. Suposo que per treure'm possibles mèrits —ah, dolents!—, els familiars i les amistats més properes em deien, i encara em diuen, que tinc un caràcter especial per a aquestes coses. La vida m'ha reservat facetes molt dures i s'ha de suposar que tot plegat et forja. Però no tingueu por que ara no us

Romuald Grané i Vilaseca

explicaré en detall la meua vida, només en el que fa referència a aquesta darrera fase, que potser sí que podrem considerar la més greu, encara que tan sols sigui per la durada.

Suposo que he d'explicar que si quan tenia un gos pastor alemany, comprava llibres referents a la cria; si quan criava conills o gallines, feia el mateix; doncs no cal que digui que vaig cercar tot el que tractés d'aquesta malaltia o d'aspectes relacionats amb la seva problemàtica. Estant ja a la residència, en alguna ocasió ha vingut alguna vetlladora perquè li deixés algun treball referent al tema. Podria omplir un llibret només relatant el recorregut d'especialistes que he consultat i les proves que han fet a la Flora. Cosa que no voldria passar per alt, perquè sense això potser no tindrien sentit altres facetes d'aquesta narració.

En un ocasió, comentant el cas de la Flora entre personal especialitzat de la casa —i ja hi portàvem uns quants anys, o sigui ja ens coneixien—, digué algú: “És que la Flora és un cas atípic”, i a això respongué un altre: “És que la Flora ha tingut un tracte atípic”, cosa que coincideix plenament amb la meua opinió. He vist i veig encara molts familiars que juntament amb un pou de petons i carantines els assenyalen que estan malalts i fins i tot sembla que hi ha metge que opina que el malalt és bo que ho sàpiga. Recordo tan sols una vegada que la Flora, davant d'una sèrie d'oblits i distraccions digué: “Seguint així acabaré com una idiota.” Jo, com sempre que alguna cosa no anava massa bé, vaig treure'm de la màniga qualsevol tonteria o pallassada perquè ella rigués, i un cop reia, ja havia passat el temporal. Recordem que això fou en els primers anys de la dolença.

Els metges ja m'havien advertit que el treball que feia al taller (portava el despatx, relació amb clients, amb proveïdors, etc., etc.) no el podria seguir fent, i que fóra bo que aprengué algun treball manual, a la qual cosa vaig respondre que no caldria que n'aprengué cap, perquè el seu veritable ofici era cosir i ja li proporcionaria feina, i així

Una reflexió sobre la darrera fase

ho vam fer. Fèiem uns coixins i unes conxes per a sofà niu que, en aquells moments, estaven molt en boga, i jo, en bona part, els tallava i ella els cosia, i ho veníem a botigues de mobles que ja eren clients nostres. Els primers anys és quan vas encaixant les sorpreses —i cap d'agradable— i veus de quina manera la malaltia va avançant i va menjant terreny, i entens que has de muntar una línia defensiva per tal de minorar l'avanç de l'adversari, i la basàvem en tres punts ben concrets: el primer consistia a treballar. Ella sempre havia estat molt activa. Seguïem un ritme molt prudent, però ocupant força hores, que a la vegada eren de treball però també de distracció. El segon fou que, tan bon punt confirmaren la malaltia —sempre segons els límits d'infal·libilitat en què pots confiar—, doncs tot seguit vaig comprar una minicadena i diversos altaveus que vam instal·lar per tota la casa i sempre estàvem envoltats de música de la més variada, a la qual la Flora era particularment sensible. El tercer aspecte era potser el més especial, perquè era el que en dèiem la teràpia del riure. Com que a ella li costava molt poc de riure, no calia que les meves pallassades fossin excessivament excèntriques. Aquesta sensibilitat al riure li ha durat fins fa poc i encara de vegades s'hi enganxa, i és molt bon senyal. Això jo ho explicava al psiquiatre, i li semblava oportú, i el que més em feia detallar era el que en dèiem percentatge de col·laboració en les tasques que anàvem realitzant. Per exemple, al començament preguntava per la costura i per la cuina. Sintetitzant diré: tant a la cuina com a la costura, jo hi intervenia amb el 20 i ella amb el 80 %, i això era admirable. Però la cosa va anar variant més o menys lentament —allò d'anar disputant el terreny pam a pam o centímetre a centímetre— i va arribar al 80 la meua part i al 20 % la seva. I això va passar quan portàvem dotze anys d'Alzheimer.

Cal que expliqui, perquè quedi més entenedor, que era l'estiu del 1993 i anàrem a El Morell, a casa d'uns cosins. Ella es queixava de mal al braç i el metge de capçalera receptà una pomada, però al cap d'uns dies d'estar per allà, en lloc de curar-se-li, se li va inflar.

Romuald Grané i Vilaseca

Tornàrem ràpid i, quan el metge ho veié, ens envià a urgències; li van fer una radiografia, i va resultar que el braç estava trencat, sense haver-se donat cap cop ni res que s'hi assemblés. Crec que d'això en diuen *ruptura patològica* o una cosa semblant. Com que teníem la intenció d'anar a passar un mes a França, a casa d'uns companys, el traumatòleg li féu l'embenat adient, recomanà cura i ens digué: "D'aquí trenta dies heu de ser aquí per operar-la." La cosa no pintava gens bé, perquè tots els especialistes de la seva malaltia et remarcaven que, en qualsevol operació en què hi intervingués l'anestèsia, els efectes negatius podien ser espectaculars. I així, més o menys, fou.

A partir d'aquí tot va ser diferent. Si ja els darrers temps la cosa s'havia anat posant difícil, aleshores tot va empitjorar encara més. S'havia d'estar molt més per ella. Ja no cosíem ni fèiem res, i això vol dir que les hores s'havien d'omplir d'algun manera.

L'ajuntament ja feia un parell d'anys o més que em facilitava una treballadora de la llar dues hores a la setmana (per tant, sé el que és l'ajuda domiciliària) i Benestar Social —com que la Flora no cobra pensió— ens donava 40.000 pessetes cada mes. A sol·licitar cada any.

Potser hauria d'explicar que vivíem al peu de la carretera però a un quilòmetre del poble, que era Sant Fost de Campsentelles. Una caseta voltada d'arbres de tota classe, amb quaranta rosers dels més variats i un tros d'hort. Els rossinyols, cosa infreqüent, criaven en els arbusts que teníem al jardí, les puputs també les teníem a casa... Però per què continuar?, si en aquell moment res no tenia el mateix color, ni la mateixa aroma. No tenim fills, i la meva germana, que vivia en una altra casa al costat de la nostra, quan jo marxava a Barcelona a alguna reunió, activitat o algun acte, tenia cura de la Flora. Per rematar aquest punt diré que, davant d'aquesta panoràmica, no vaig trobar cap millor solució que anar a una residència, però el que ni per un moment se m'ocorregué va ser

Una reflexió sobre la darrera fase

enviar-hi a la Flora sola i jo restar a casa. Junts havíem passat les meves peripècies amb les policies i els consells de guerra, i quan em van enviar al Penal de Santoña, el primer que se li va ocórrer a la Flora fou: “Si sabéssim que t’hi estaràs molts anys jo me’n vinc a Santoña, i ja trobaré feina d’alguna cosa i així et podré veure tot sovint, i tant de bo pogués entrar a treballar a dintre el Penal. Seria l’ideal.” Doncs jo sí que podia anar on anava ella, i així ho vam fer. A finals del 1993 ja es parlava bàsicament de residències assistides i algunes assistents socials amb les quals vaig parlar del tema en deien: “No s’ho proposi, d’entrar-hi vostè, perquè acabarà boig”; però jo tenia molt clars els objectius, i recordo que en una ocasió vaig parlar amb el conseller Comes, que em deia que ella sola fóra molt més fàcil, i li vaig dir: “Sóc partidari de la llei del divorci i crec hi ha de ser, però jo no em vull divorciar precisament quan crec que ella més em necessita.” Sembla que el conseller em va comprendre. I no m’amago de dir que, si alguna cosa he fet bé en aquesta vida, va ser donar aquell pas, del qual n’estic molt satisfet, i si quelcom em repugna i m’escandalitza és pensar que hi ha qui té poder per impedir que donin aquest, o semblant, pas les parelles que ho creguin oportú. Més encara, si els que fan ús d’aquest poder van vestits de *progres*. A tota aquesta panoràmica, cal afegir-hi que jo tenia una vàlvula al cor que no rutilava i que, segons el cardiòleg de Mollet, calia intervenir en una operació d’aquelles que crec en diuen a cor obert; a més a més, la pròstata també amenaçava ruïna i l’especialista parlava d’operació. Tot plegat presentava una panoràmica força important, a la qual s’havia de fer front i, per descomptat, l’opció més sensata era la residència, ja que, si m’havien d’intervenir, ella quedava atesa sense forçar la col·laboració familiar. Però el més interessant és que d’això fa deu anys, i encara no m’han operat, se m’ha curat el cor (i ja no prenc ni pastilles) i la pròstata amb una pastilleta al dia es manté tan maca. M’imagino que als altres no us farà rumiar massa, però jo sí que hi he dedicat moltes estones, i la conclusió és claríssima: dotze anys que, si bé estàs a casa teva, en el teu ambient, envoltat de la família,

Romuald Grané i Vilaseca

tot el que vulgueu, però amb una problemàtica més aviat espaordidora i que t'ho has de solucionar tu, procurant molestar el mínim la família, perquè preveus que la cosa va per llarg, i tot i sabent la predisposició familiar no vols que es pugui cremar el vaixell abans d'haver fet tot el recorregut, estar tots aquests anys, dia a dia, aprenent constantment la tasca de cuidador, portar la casa, la feina, que era a la vegada com una teràpia... En fi això ho podríem allargar fins no sé on. Ho he explicat per fonamentar la meua opinió que no és estrany que el cor es queixés. I l'altra cara de la moneda: la residència, on m'ho donen tot fet, on em treuen tot un cúmul de responsabilitats, on en tot moment tens a mà algú t'até i t'aclareix qualsevol incògnita o dubte que se't presenti. Bé, no vull dir que fou com tornar a néixer, però més ho compararia amb sortir de la presó al carrer. Canviar d'un ambient que et resultava hostil, agressiu, on et senties incòmode. I aquest ambient era no més ni menys que casa nostra, la que nosaltres ens l'havíem dissenyat des de la primera pedra fins la darrera flor. Sense cap dubte, si no haguéssim fet el pas en aquell moment, tots dos ja estaríem morts i enterrats o en una situació pitjor. De fet, l'existència de la Flora s'ha allargat excessivament. Però, si bé aquí ara el seu estat és deplorable, imaginem com estaria si visquéssim tots dos junts i solets a casa nostra, per molta assistència domiciliària que ens facilitessin, i que ja no cuidaríem flors ni plantes ni res que s'hi assemblés. En aquells moments, al prendre la decisió d'entrar en una residència, ho vaig plantejar a la família; els vaig dir: "Potser primer per interès meu, després pel benestar de la Flora, però també per evitar-vos la part que, vulguis que no, us tocaria en aquesta rifa." Ho compregueren tot seguit, no en va portàvem dotze anys d'experiència. I, per part meua, com dic més amunt, fou tota una sensació d'alliberament i, com més temps passa, més tinc aquesta sensació de llibertat, de benestar, dins el que els anys et poden permetre. De vegades dic que el defecte d'aquestes residències és que, quan hi ingresses, t'haurien de treure trenta anys de sobre, però això no hi ha manera, oi? Bromes a part, porto prop de deu anys de resident i això m'ha permès tenir la dona

Una reflexió sobre la darrera fase

molt més ben cuidada que si l'hagués cuidada jo, amb tota l'assistència domiciliària que vulgueu. Ara puc realitzar en el casal i la residència una tasca humana que no ho hauria pensat mai, i tinc, a més a més, temps per actuar al partit en diferents espais, que si hagués de fer dinars i preparar la marxa de la llar i tenir cura de la malalta (que ara ja requereix jornada completa), per molta ajuda que em facilitessin, no arribaria de bon tros on arribo i, en especial, amb la sensació de seguretat amb què em desenvolupo, sabent que la Flora està atesa professionalment i humanament de dia i de nit, les vint-i-quatre hores. Aquesta sensació de seguretat tan sols la pots assolir en llocs com aquest. Suposo que no estranyarà, davant de les meves vivències, la refermada opinió que tinc referent a les residències —òbviament públiques, perquè les privades no les conec.

Sens dubte el tema és ampli i profund. La paraula residència l'emprem no sé si a la lleugera o bé abastant un massa ampli espectre de coses diferents. Deixant les altres a part, anem simplement a les de gent gran: residència és, o hauria de ser, un lloc adequat per residir-hi. No sembla escaient aquest nom a un lloc on la majoria dels que hi són tenen el dolor i el lament com a normal expressió, juntament amb el conegut: “Tant de bo Déu se m'emportés”. O l'altre: “Tant de bo demà ja no em despertés”. Per molt que s'hi posi el cognom d'*assistida*, això no en té res de residència. I crear llocs —algú n'ha dit *pretanatoris*— d'aquestes característiques a consciència sembla com si fos incórrer en un delicte de lesa humanitat. Sens dubte, la fase és delicadíssima, però per això mateix hauria d'estudiar-se molt curosament i no actuar per reial ordre. A mi personalment, dues coses em forcen a pensar-hi profundament, i són les següents:

La *primera*. Pel motiu que sigui (pastilletes, etc) la vida —l'existència, diria millor— tendeix a allargar-se, amenaçadora i imparabile. En algun lloc ja ho dic, el que pot ser motiu d'il·lusió es converteix,

Romuald Grané i Vilaseca

també, en motiu de temença. Aquí dins ets com en una talaia d'observació; hi pots viure, a frec de pell, processos de deteriorament, de vegades parable i recuperable i d'altres que van rectes fins al final. ***És tal vegada un bon lloc per valorar molt seriosament la importància que hauriem de donar a fer el menys penosa possible —desesperant per alguns— aquesta fase, que no seria sobrer, potser, poder suprimir. Però, ara per ara, això no es veu possible.***

La segona. Si, com es preveu, l'allau de gent gran arriba a ser tan nombrosa com sembla que serà —i de desitjar?—, totes les mesures seran poques per fer front a una tal eventualitat, i per descomptat que d'atencions individuals i a nivells únicament familiars, encara que sigui amb les ajudes sempre escadusseres institucionals, mai no n'hi haurà prou. Caldria fer un incís referent al tema, bàsic i determinant, de la família.

En primer lloc, s'ha de ressaltar que, quan es toca el problema de la gent gran, al parlar de la família, tothom, en especial les institucions, fa referència a la dona de la família, que és la que ha estat des de sempre, l'eix entorn del qual han girat tots els mecanismes d'aquesta institució. Ella els ha coordinat pràcticament tots i és el que hem conegut com a pal de paller. Però darrerament la família ha evolucionat i sofert canvis molt significatius. Es diu que essencialment pel fet que la dona surt a treballar fora de la llar. A tots se'ns obre el cor i se'ns omple la boca d'il·lusió al parlar de la família, però no pel fet de parlar-ne, més aviat és en omplir-nos el cervell de les possibilitats positives que la dita institució pot jugar en aquesta problemàtica de la gent gran. Contaríem per milers les fotografies, dibuixos, panoràmiques en què a diari podem esplaiar-nos: avis i àvies voltats de néts i nètes en un ambient de perfecta felicitat i harmonia. Però ¿és així el desenvolupament diari de la vida, en termes generals? Hi deu haver un cert nombre de famílies que responen a aquest esquema, però quin percentatge representen? Siguem

Una reflexió sobre la darrera fase

realistes. Si algú fos capaç de fer una anàlisi detallada del funcionament de la institució familiar, potser ens podríem trobar en un cul del sac: que les famílies que millor funcionen són les que tenen com a pal de pallar l'àvia, una àvia que encara estigui mitjanament forta i que tingui el cap una mica clar. A partir d'aquesta situació podríem fer els guions d'un fotimer de pel·lícules o de novel·les amb diferents finals; però, ai las, els finals en aquest terreny rarament són agradables i, en alguns casos, són desagradables o molt desagradables. Ho són quan l'àvia que ho ha donat tot, ha servit a tothom mentre li ha quedat un bri de força (allò de "mentre es pugui"), quan ja no pot més, llavors... cap a una residència, i que algú hi faci més que no-saltres.

No seré pas jo qui estigui en contra de la nova estructura familiar, sinó molt al revés. Sembla que en la família actual, el lloc de les persones grans no està gens clar. A vol de colom, sembla que els avis —i si hi ha la parella, bingo!— han de tenir el seu propi pis, cosa que, mentre hi ha salut, és l'ideal. Si es poguessin parar els rellotges i els calendaris! Fotografia fixa: els avis feliços a casa seva i el matrimoni o parella amb els fills a la seva, i tothom content i satisfet. Però, ves per on, el rellotge es posa en moviment, el calendari comença a desprendre's de fulls. Sorgeixen arrugues, després les malalties, artrosi...; en fi, a partir d'aquí podem escriure un altre sèrie de novel·les per a tots els gustos, mes cap amb final feliç. S'intenta solucionar o suavitzar el problema amb les ajudes domiciliàries de diferents tipus. És molt el que es fa, i moltíssim el que resta per fer. És admirable l'esforç que es porta a terme des de diferents terrenys, tècniques i especialitats. Sembla una batalla de tot i tots contra la força destructora dels anys. I, ara per ara, no trobem res per aturar aquesta força. La ciència no para de fer descobriments aparentment meravellosos que, un cop posats a la pràctica en la vida diària, resulten gairebé un simple pegat. Ens mancaven només les noves malalties, les demències en tota la seva varietat.

Romuald Grané i Vilaseca

Qui no em conegui a fons, traurà sens dubte una impressió equivocada de la meua personalitat. Forçosament creurà que són un pessimista i d'esperit negatiu. Però res d'això, i de manera molt radical. El que succeeix és que fa més de vint anys que visc encerclat per tots aquests problemes, des de totes les perspectives possibles i he d'analitzar-ho amb un prisma molt realista. La vida m'ha posat al davant dificultats molt dures i he après a afrontar tot el que hagi fet falta, i aquí em teniu. El que em sap greu és veure que, tal vegada amb els ulls migs clucs, hi ha qui afronta problemes de certa gravetat pensant que les coses són com ell voldria que fossin i no com realment són. No m'agrada magnificar el problema dels anys, que no voldria fer la impressió que hi tinc mania. Però compte amb els anys, que ells podran més que tots nosaltres, i no és broma, que és molt seriós.

El que més sento en ambients de gent gran és que els anys no perdonen. Mentre les malalties són suaus, es fa broma amb el "si no fos"; però, quan s'hi sumen més anys i malalties més greus, el marge per fer broma es va reduint. I en especial quan veus que vas complicant l'existència a l'estructura familiar. Es planteja que es pot cobrir amb l'ajuda domiciliària, i hem de suposar que s'està disposat a portar-ho a terme. Explica l'admirat Vicenç Navarro el cas de la seva sogra, sueca, a qui cinc persones anaven, en diferents moments, a proporcionar-li el que li feia falta durant el dia i la nit. No sé si aquí materialment i econòmicament fóra possible; a part d'aquesta possibilitat se'm planteja la possible anècdota al recordar que he viscut cinquanta anys en una escala amb trenta habitatges i que, aleshores, fa una vintena d'anys, ja hi havia bastants avis; m'imagino que ara n'hi deuen haver més, i fins i tot besavis; se m'ocorre que si l'atenció domiciliària fos a la sueca, l'ascensor hauria d'estar bloquejat. Perdoneu la ironia. Tot el meu anhel és cridar l'atenció a qui tingui poder de decisió en aquest terreny, de la gran quantitat de gent gran que, segons ens anuncien els professionals en aquesta matèria, ens anirà acompanyant cada

Una reflexió sobre la darrera fase

dia més. El que no sé si valoren amb prou precisió és el que ara en podríem dir efectes col·laterals o el que podríem considerar els que no haurien pogut seguir mitjanament bé la marxa del conjunt. Els processos de deteriorament són, podríem dir, individualitzats. Cadascú és un cas, semblant tal vegada, però diferent en realitat. No sé si s'hi podria el jugar amb allò del qualitatiu i el quantitatiu. Des d'una talaia aquesta en què sóc, envoltat de tantes problemàtiques que tens totalment a mà, veus casos que, durant temps —algun any inclòs—, no varien, que es mantenen gairebé igual i, després, tot de cop, fan un canvi tal que provoca l'expressió dels del seu entorn: “Quina baixada ha fet Fulano en pocs dies”; seguidament, comença com un procés d'una certa recuperació, o bé de deteriorament, algunes vegades fins ja al final, o bé restant en un estat més o menys deplorable, durant un altre període. En conjunt, podem aplicar-hi l'expressió: “els anys no perdonen”. Aviat farà deu anys que visc en aquesta residència, i després de nosaltres, la Flora i jo, hi han entrat pocs vàlids, degut a la posada en vigor del nou perfil residencial (fatídic perfil!), i podríem manifestar —o tal vegada s'hauria de dir: podríem denunciar— el descens de la tan pregonada qualitat de vida. El nivell, d'alegria, d'optimisme, de ganes de viure, d'esperit de convivència no és pas igual que fa uns anys. Podríem concretar l'anàlisi als que assistim al menjador general, on hi mengem els més vàlids o menys cascats, ja que als tres pisos purament d'assistits tenen el corresponent menjadoret, però aquells als quals el seu estat, encara que sigui ajudant-los, els ho permet baixen al gran, cosa que sempre dóna un cert aire de suavitat a les possibles malalties. Tot això —remarquem-ho una vegada més— sempre dintre d'una situació de transitorietat. Sempre dins la trajectòria descendent que no hem oblidar en cap moment.

On ens porta la reflexió feta a peu de taller? On podem arribar en la convivència diària amb la multifacètica problemàtica en què estem immersos?

Romuald Grané i Vilaseca

Crec que essencialment ens facilita una mena de cuirassa que ens permet enfrontar-nos a tots els reptes que ens planteja aquesta situació d'etapa final de la vida dels humans i, com és natural, amb la mort. Podria semblar que la part més dura és encarar-se amb la mort i, des d'aquesta experiència quotidiana, estic completament convençut que la part més dura, més desagradable, més deplorable i sagnant és, de bon tros, la fase anterior a la mort. Quin treball se li va escapar de les mans al Dante: ***desespera imaginar que hi poden haver governants que estiguin projectant llocs on enquibir-hi cossos per aquesta fase espavoridora, i es quedin tan tranquils, i no s'esforcin a fer que aquests llocs reuneixin, almenys, un mínim d'aparent benestar, perquè totes les mesures han de ser poques per tal que les fases de l'etapa final es revesteixin d'una mínima dignitat i decència, per disminuir qualsevol detall traumàtic per als possibles i inevitables transeünts d'aquesta etapa.***

Sembla el peix que es mossega la cua: fan aquesta mena d'establiments tan repulsius i, després, pregonen que la gent no vol anar a residències. Si aquí s'acabés la història... Però ¿i tota la història de les residències privades assistides i també per a vàlids? Què fem? Tanquem els ulls i els sentits, i fem com el que no hi és? És impossible i gens recomanable procedir així. Pregonen reiteradament el dret, que s'ha de reconèixer a tota la gent gran, de poder triar on vol residir, on vol passar els seus darrers dies, però quan algú anomena les residències, llavors no s'hi val. Bé. Si té molts calerons, aleshores sí que hi té dret, però si és pobre o gairebé, ni parlar-ne! Tal vegada seria bo debatre el concepte de Llibertat. Un altre dia serà.

Tota aquesta lectura té a la vegada una altra pàgina, una altra cara: la de la residència en què hi hagin també ubicats un cert percentatge dels anomenats vàlids, dels que encara durant un temps es valdran per si mateixos i, a més a més, estaran capacitats per col·laborar en una millor marxa de la casa, ajudant als assistits a moure's i a parlar

Una reflexió sobre la darrera fase

amb persones diguem que més normals, distraient-se mútuament i creant vincles que tendeixin a trencar el gueto en què estan convertides forçosament les residències o centres geriàtrics on tothom sigui assistit.

L'aspecte del vàlid es pot valorar des de dos vessants primordialment. Un és que si ha volgut entrar a viure en una residència pel motiu que ell —si li reconeixem algun dret com a ciutadà— ha considerat que li era més convenient (ja farem una minixposició d'avantatges i desavantatges per decidir-se o no per la residència). L'altre vessant és la innegable aportació a augmentar la tan controvertida qualitat de vida, dins de la monotonia de la vida mateixa en aquests centres, i l'augment de l'autoestima al comprovar que, a pesar de ser gran i estar potser un xic arraconat per la vida, encara es troba útil i vital, que contribueix a la bona marxa d'una societat en què ell hi mancava. Podríem detallar-ne diversos casos.

Crec que fóra convenient, encara que sigui esquemàticament, fer un esbós del que podria ser una residència en què hi tingués cabuda un ventall més ampli i variat, deixant al marge, com és natural, els que tenen suficients mitjans econòmics per poder triar lliurement el lloc on volen acabar els seus dies. Es tractaria d'una residència per a les persones a les quals els condicionants econòmics els priven de la llibertat real de poder triar amb la independència a què sembla que com a ciutadans tenen dret.

La residència de l'ICASS, de Mataró

La residència en què ens estem, la meva esposa i jo, des de fa prop de deu anys, és de dues-centes vint-i-dues places, més dotze places de dia. Pertany a l'ICASS (Institut Català d'Assistència i Serveis Socials) i està situada a Mataró. Està dirigida, administrada

Romuald Grané i Vilaseca

i cuidada per prop d'un centenar de persones, de diferents qualificacions professionals. Remarquem que és pública. Hi ha qui diu que és massa gran. És possible. No sé quina pot ser la mida ideal. Em sembla que hi deuen haver molts condicionants que farien difícil decidir-ho. Tampoc no crec que hi hagi la mida exacta infal·lible. Bàsicament, una mida pot ser la quantitat de residents a què pugui atendre un metge amb el seu equip, i després anar-hi agregant coses, com més millor. En algun lloc he escrit que una residència un xic gran, com per exemple la nostra, és més aviat com un petit poble. Potser, millor, com un barri d'un poble o ciutat. Aquí hi tens perruqueria d'homes i de dones, biblioteca amb set diaris cada dia i revistes, servei de podologia, centre de rehabilitació (amb fisioterapeutes al front), cafeteria amb taules per al consum i per als jocs de taula (on, a més, es fa ball un cop a la setmana), hi ha sala de televisió (en la qual, a més de veure la televisió, es passen vídeos setmanalment), etc. Aquests serveis que hem anomenat formen part, també, del casal adjunt, els usuaris del qual som els residents més gran quantitat de veïns dels voltants, la qual cosa permet que els residents que són de Mataró, sentint prop seu l'escalf del veïnatge, vinguin a jugar al dominó o a cartes, i algun dels veïns espera plaça per tal d'entrar a la residència.

Per demanar que no quedem. Es pot assegurar que és importantíssim que, adjunt la residència, hi hagi un casal. És un nexa de continuïtat que facilita la normalitat en la relació dels ingressats amb les seves amistats anteriors, a través de les quals es manté una relació que pot ser molt positiva.

A més, hi ha una sala que en diem de teràpia ocupacional on es porten a terme una multitud d'activitats de manualitats i cursets i tallers molt variats, en els quals els residents encara mig vàlids, juntament amb els socis del casal, s'ho passen la mar de bé, i això els permet fer coses i aprendre, fet que els fa sentir-se més importants i, per tant, augmentar la seva autoestima. Però tal com va disminuint

Una reflexió sobre la darrera fase

la capacitat, en conjunt, del resident i va adquirint la categoria d'assistit es redueix en grau superlatiu la part positiva, encara que, mentre hi hagi possibles col·laboradors, els quedarà la possibilitat de passar a fer altres activitats, perquè aquí no es para de fer coses per ocupar el temps. Per això diem que és aconsellable el casal adjunt, ja que, entre els usuaris externs d'aquest, hem de suposar que sempre hi hauran vàlids que podran mantenir el caliu de l'ambient. I entre els vàlids externs i el percentatge que hi poguessin viure a la residència, no hi cap el dubte que l'existència dels residents adquiriria un color molt més alegre i satisfactori ensems que humà per a tots. Pot semblar reiteratiu, mes no podem ignorar, i és obligatori remarcar, la gran diferència que es respira en un ambient on hi hagi un cert grup de vàlids que col·laborin amb el personal de la casa, que té molta preparació i ganes, però que no pot fer miracles —i gairebé els fa, dins les limitacions numèriques a què està sotmès i que, al comptar amb un grup amb inquietuds i iniciatives, no tan sols suma, sinó que a la vegada se sent satisfet i realitzat quan comprova, per les expressions dels assistits, l'encert del seu treball i com n'és d'útil i beneficiós.

No hem esmentat la sala gran, que, a més de sala d'estar amb variats ambients, amb butaques i tauletes, es transforma en sala per a espectacles; hi ha un bonic escenari, pel qual hi passen dos o tres cops al mes, i en alguns casos més sovint, espectacles del més variat aspecte: teatre, *shows* diversos, corals (a vegades d'una certa categoria artística), rondalles, actuacions còmiques i, també molt sovint, conferencians —que han dissertat sobre temes del més vari espectre.

Resulta emocionant veure com residents ja molt cascadets segueixen l'espectacle o la conferència i, al finalitzar, s'esforcen com poden per saludar i felicitar als actants dient que li han recordat moments que, en el transcurs de la seva vida, havien estat motiu de felicitat i alegria. Crec que no cal ressaltar la satisfacció, la com-

Romuald Grané i Vilaseca

plaença que omple el cor dels que han fet possible la realització de l'espectacle o trobada i com creix el sentiment d'autoestima al veure que, a pesar de l'edat —perquè de jovenets aquí n'hi ha molt poquets—, encara ets útil a éssers que d'altres amb més títols i potser amb més intel·ligència havien condemnat al més radical ostracisme.

Aquesta mateixa sala serveix els dissabtes a la tarda per fer la missa setmanal, de lliure assistència. En aquesta planta que en diem noble, la planta baixa, hi està ubicat el menjador principal, on mengem els encara mitjanament vàlids i els que s'esforcen a voler ser vàlids —una mica ja ho hem descrit anteriorment— a pesar d'anar amb caminador o cadira de rodes, perquè els ajuda a sentir-se una mica més apartats de les plantes assistides, encara que, a causa de les seves malalties i limitacions —problemes de continència, etc., etc.—, ja dormen i pertanyen a una sala assistida. Fent

■ Els residents corejant la *Bella Lola*

Una reflexió sobre la darrera fase

ús d'un cert grau de tolerància i comprensió humana per part de la casa, s'aprofita fins l'últim bri de possible independència física i mental del resident per fer-lo sentir, a pesar de tot, amb una certa vida, amb una certa vitalitat, perquè encara que sigui acompanyat i amb cadira o caminador pugui, si ell o ella vol —i de veritat que volen—, assistir al menjador general o presenciar l'espectacle presentat a la sala gran. En conjunt, se sent més persona, més normal, i es resisteix a caure en l'escalafó final per tant de temps com sigui possible.

Hem volgut fer la comparació d'un barri, amb tots aquests serveis que els tens a mà, en uns carrers que no estan asfaltats sinó enrajolats i, a més, coberts, en els quals encara que hi plogui pots transitar a peu eixut, amb calefacció a l'hivern i ben ventilat a l'estiu. Perquè no hi manqui res del necessari, passen per la porta línies d'autobusos municipals, amb els quals et pots traslladar a qualsevol altre punt de la ciutat.

Un dia normal podria ser: baixar del teu apartamentet o piset a les nou —hi ha matiners que baixen molt abans i ja es passegen pel jardí (seria un imperdonable pecat no mencionar el magnífic jardí, amb font inclosa, que ens brinda aquella relaxant remor que proporciona l'aigua quan salta), fan exercici, o bé van a la biblioteca a fer el primer repàs a la premsa—; doncs bé: a les nou al menjador, on et trobes al teu lloc corresponent la confitura i la margarina al plat. Tot seguit, et passen amb el pa, que pot ser barreta normal o bé torrat. Hi ha per triar, segons les dentadures, pa de motlle normal o integral. Per als de règim, tenen fruita o poma al forn i infusions d'herbes, i per als de règim normal, cafè amb llet. Clar que no deu ser cap hotel de cinc estrelles —jo no he estat mai en cap—, però els menús són més que acceptables. Tot i així s'admeten reclamacions i suggeriments. No sé si cal explicar que en el menjador, en els menús se celebren totes les festes i festetes, amb els postres adients a la festa i el cava que la ressalta. I aquí també es nota la

Romuald Grané i Vilaseca

diferència amb la presència o no de vàlids. Quan vam entrar fa deu anys, que hi havia més vàlids, aquests mateixos extres es revestien de més colorit, perquè es feien més brindis i amb més eufòria i, en algunes festes, s'acabava amb ball. La nit de cap d'any s'esperaven les campanades, i encara hi havia qui, després, es marcava uns quants passos de ball. Ara a tot estirar esperem les deu i amb unes tapadores fem les campanades per menjar el raïm, i cap a dormir. Alguns, que no hi troben sentit a això de les tapadores a les deu, ja han marxat abans. Penso que no sabré explicar-ho. Tot consistiria en una dotzena o dotzena i mitja de vàlids que fessin el contrapès i ja tindries més d'un centenar de persones —la majoria assistides— celebrant-ho amb més alegria i satisfacció. Mes seria imperdonable en tot aquest possible guió oblidar aquest grapat de vàlids, que comptàvem amb ells per produir felicitat per als altres. Segur, si són vàlids disposats a ingressar a una residència, quasi segur que pertanyen al grup que, per situació econòmica, familiar, en fi, que la seva solució seria una residència i, com que encara no estan prou deteriorats, no donen el perfil residencial i allà els tens, més sols que la una, com vulgarment es diu, no celebrant ni les tapadores i que, traslladats en aquell ambient, podrien a més de crear felicitat per altri, gaudir-ne ells *a tutiplén*.

La solitud

Aprofitant que ens surten els que viuen sols, m'agradaria comentar aquest sentiment que també en les estadístiques ocupa un lloc prominent: la solitud. Solitud física, però essencialment moral, espiritual. Estar sol. Més encara, el sentir-se sol o sola. Diuen en castellà: “El buey suelto bien se lame”. I potser és veritat. Sens dubte a la vida hi ha molts moments en que cal estar sol. Per pensar, per concentrar-te en algun projecte o idea que portes al cap. Però és clar que no tothom ho necessita, i els que ho necessiten no és d'una manera

Una reflexió sobre la darrera fase

continuada. Quan s'ha madurat un projecte, es necessita explicar-lo a algú. Fins i tot a mig fer, necessitarà en algun moment o altre comentar-ne possibles aspectes per tal de sentir-se segur en el camí que segueix.

No sé si la naturalesa és sàvia, però sí que sembla que el natural per a l'ésser humà no és estar sol, en especial a certes edats. L'ésser humà és social per excel·lència, necessita vitalment conviure i relacionar-se amb altres éssers, bàsicament de la seva espècie. Com en tot, trobaríem molts models i variants, però, en general, la gent gran sola tendeix a abandonar-se, a descuidar-se. En la neteja, en l'alimentació, en els medicaments. Com més gran, més. Aquí dins que hi ha cuidadores i la vigilància és distant però constant, tenim algun cas curiosíssim de, diguem-ne, resistència passiva, en què preveus que aquell avi sol en un pis podria resultar un cas patològic.

Passant a la solitud física, que es pot trobar tan fàcilment en el cas d'una persona sola en un pis on no s'hi troba a gust. Comparem-ho amb la vida aquí: com ja hem dit, a les nou o abans agafes l'ascensor en el qual ja hi trobes cares conegudes i en el qual, per tancat que siguis, és inevitable dir quelcom. Si vas just de temps i et dirigeixes cap el menjador directament, passes freqüentment amb altres que van al mateix i el més fàcil és que us digueu alguna cosa. Si et sobra temps, potser t'ajuntes amb algun grupet que ja la fa petar. Arribes a la taula i ja hi tens tres col·legues més que van al mateix i que sou els de cada dia i amb els quals la conversa és pràcticament inevitable. Això es repeteix al migdia i al vespre per sopar.

A mig matí, abans de dinar es creen uns grupets que conversen, que critiquen. A la tarda, després d'haver vist la pel·lícula i haver fet la migdiada, es tornen a fer les reunions, totalment per lliure, però cal suposar que és per afinitat en alguna cosa. Altres surten o bé a mig matí o a la tarda a caminar o, tal vegada, per algun encàrrec. Què vull dir, amb tot això? Doncs que aquí és pràcticament impossible sentir-

Romuald Grané i Vilaseca

se sol. Pràcticament tothom fa noves coneixences o relacions i, en alguns casos, es creen veritables amistats. Clar que això demana entrar aquí en condicions de viure mitjanament bé un temps, perquè, si t'hi porten a les acaballes, només et queda temps per gemegar.

La gent que hem estat i estem en contra de l'individualisme com a filosofia, si voleu com a sistema de vida, ens fa mal al cor veure que, amb aparença innocent, es promou l'individualisme entre la gent gran, quan precisament sembla que seria més necessari i convenient que es promogués la convivència i la solidaritat, que són sentiments que, al viure en col·lectivitat, s'obren camí espontàniament. Veus com persones que no semblen pas massa proclius a ajudar i a pensar en els altres s'enganxen a una cadira de rodes d'un iaia més gran i l'ajuden a fer camí fins al menjador o després fins a l'ascensor, o bé aguanten la porta de l'ascensor fins que tothom ha entrat o sortit. Innegablement podem menystenir tots aquests detalls, perquè el món continuaria rodant encara que aquests fets no ocorreguessin; però sembla tota una simptomatologia del possible comportament de l'ésser gran isolat o en companyia.

Pensant en la gent gran que diuen que viu sola i amb baixos nivells econòmics, entre homes i dones sembla que ens aproparíem als dos centenars de milers. És possible imaginar quina fóra la reacció de bona part d'elles i d'ells, si coneguessin la veritable residència i tinguessin la possibilitat d'escollir.

En aquest punt ve al pensament la possibilitat d'aprofundir en un parell d'aspectes, com podria ser la quantitat de pisos o pisets que podrien deixar lliures els avis, que es decidissin per la residència i un altre aspecte que sempre m'ha preocupat, i jo no tinc coneixements ni documents per donar una resposta, i que és el següent: cent pisets —allò que en deien cent fogons— sortirien més econòmics que cent places en una residència, comptant que la majoria podrien ser mig vàlids? Simplement és una encuriosida pregunta.

La seguretat

Aquí podríem passar a l'altra sentimnt majoritari de preocupació de la gent gran: La seguretat. Podem detallar aquest sentiment:

- 1r.** La inseguretat econòmica. Que la pensió no arriba. Cada any moltes promeses i discursos, però a final de mes no s'hi arriba amb seguretat.
- 2n.** La inseguretat no de final de mes, sinó la de com cobriràs la despesa de la reparació de l'escalfador, etc., etc. Podríem fer una llista molt llarga, no? En aquesta inseguretat hi entren tots els imprevistos de la llar i de la persona. En fi, massa coses.
- 3r.** En aquest apartat s'hi pot col·locar tot el relacionat amb la salut i accidents que no cobreixi al complert la Seguretat Social.

I tenim un aspecte de la seguretat física que és important no ignorar: una caiguda dins de la llar. Mentre s'avisava a qui pertoqui, tant si és pel telèfon alarma com pel telèfon normal, o si avisa algun veí que ho sent, mentre no arriba qui hagi d'arribar, passa un temps que pot ser vital. En una residència com cal, això mateix és qüestió gairebé de segons o de molt pocs minuts.

Per si serveix d'orientació: devia fer poc més de dos anys que érem a la residència i, un dia, rentant les dents a la Flora, com feia normalment, noto que se m'abaixa i comença a gesticular; vaig comprendre que era un atac epilèptic i la vaig estendre a terra: tot un panorama, mirant allò que es diu que no es mosseguin la llengua i buscant un dels polsadors del timbre d'alarma; després de tocar-lo, amb un parell de minuts o menys ja tenia dues cuidadores i, als cinc minuts, ja n'hi havia quatre o cinc, que tot seguit, pronunciaren aquella frase que tan bé cau en certs moments: "Romuald, tranquil que això no és res. Ara deixa-la per nosaltres

Romuald Grané i Vilaseca

que ja l'arreglarem." Em passa això a casa meva i ben segur que no me'n surto tan bé.

Si al sentiment de solitud en tot el seu espectre multifacètic, hi sumem el sentiment d'inseguretat tant econòmica com global, forçosament l'avi protagonista s'ha de veure sotmès a unes pressions mentals tals que no és estrany que se'ns presentin situacions tan deplorables com en alguns casos trobem.

De vegades he dit que sembla que els avis de Catalunya siguin més eixerits que no pas els de Madrid, perquè allà en un any s'ha trobat tal quantitat de cadàvers que sembla realment impossible. Aquí també se'n troben, però en menor quantitat. Aquí potser són més "perillosos", perquè hi ha explosions, i algunes sembla que intencionades, i llavors paga qui paga.

No deixa de ser un altre aspecte del perill que certs avis visquin sols, i no seria estrany que arribés un moment que les juntes de veïns prenguessin mesures al respecte per evitar sorpreses desagradables.

Mirant-ho des del punt de vista dels familiars de l'avi i de l'avi mateix, quant a la possibilitat de morir imprevistament i el temps possible que pot passar a trobar-lo, tornem a trobar-nos amb l'avantatge d'estar-se en una residència. En una residència es passa per l'habitació, per un motiu o un altre (medicació, canvis posturals, control rutinari, etc.), unes quantes vegades cada nit. Estem parlant de residents assistits. Si, a més, és un malalt que ja se'l veu greu, les visites i atencions sovintegen encara més.

Si parlem d'un o una resident en règim de vàlid, pot donar-se el cas que no hagi tingut força per tocar el timbre-telèfon, i aleshores el temps màxim que pot transcórrer és fins a primera hora del matí; sempre pensant que no se li veïés cap anomalia que posés en guàrdia el servei mèdic. Tant en l'assistit com en el possible vàlid, si es

Una reflexió sobre la darrera fase

podia preveure qualsevol situació greu, la família estaria totalment al corrent de la situació. Immediatament, en qualsevol cas de final no previst, els familiars són informats.

En aquesta fase final, sembla que també la sensació de seguretat és molt superior que en qualsevol altre ambient, però tot i amb això voldria dir que on la sensació de seguretat es manifesta rotundament és en el dia a dia, en la vida quotidiana. La suma de petits detalls a què estem exposats en tot moment i que forçosament et creen el sentiment d'inseguretat al no tenir, durant moltes hores del dia i de la nit, ningú a mà per poder-te ajudar, sense necessitat de cridar, ni posar-te nerviós —que és el que passa en una residència, que tot se soluciona (podríem dir) automàticament. Un exemple: estava esperant l'ascensor amb una resident quan, tot plegat, veig que es despenja a terra. Instintivament la miro i veig que no es mou; doncs vaig fer un senyal a la conserge que era davant nostre i de seguida va veure de què anava la cosa, va picar a infermeria i, tot seguit, teníem un infermer amb una cadira de rodes, amb la qual s'endugué la desmaiada, que es va recuperar de seguida. Ens vam assabentar del fet els tres o quatre que érem allà. Passa a casa, estant sol, i podem imaginar el que vulguem, però sempre passant-ho pel prisma de la seguretat o la inseguretat, que com a sentiment no t'ho pot impedir ningú.

Si, a aquest sentiment d'inseguretat, hi agreguem l'altre de la solitud, i ben barrejadets, el còctel resultant pot ser fatal. Perquè sembla que aquests dos sentiments, tan diferenciats, en realitat s'entrecreen d'una manera gairebé total. Vegem-ho: si et sents sol o sola i tens, per tant, el sentiment de solitud, automàticament sents el sentiment d'inseguretat producte de la solitud, que t'impedeix trobar res que et doni seguretat. I també al revés: si no tens seguretat perquè al teu entorn res t'acompanya perquè puguis demanar ajuda, infal·liblement el sentiment de solitud el tindrà present. Dos sentiments totalment diferents, però que acostumen a anar molt junts, i per salvar-te de l'un necessites eliminar-los tots dos.

Romuald Grané i Vilaseca

La sensació de solitud sembla que és el més espordidor dels sentiments de la gent que viu sola. És capaç, aquesta sensació sola, de crear un clima irrespirable d'agressivitat tal que pot posar en perill l'equilibri mental de certes persones que visquin soles. Es diu que una persona es pot sentir sola al mig de les graderies plenes de públic del camp del Barça. Queda clar que es tracta d'un altre sentiment de solitud. La solitud física que dóna origen a la solitud moral, aquesta és clar que no té cabuda en la vida dins d'una residència.

Vàlids a la residència o residència mixta

Què pretenem donar a entendre al demanar les residències en què també hi tinguin cabuda alguns i algunes vàlides? Més o menys seria això: en tots els discursos referents a l'etapa final de la gent gran se'ls destina a una residència, després d'expressar el conegut *mentre es pugui*: amb la família..., mentre es pugui; a casa seva..., mentre es pugui; a un apartament tutelat..., mentre es pugui. I després?

Doncs bé, després una residència. Tots d'acord. El que no sé si tots estem d'acord és amb la mena de residència a què els volem destinar. Bàsicament podríem preveure'n de dos tipus, tots dos dintre de la característica de públiques. Una opció és un tipus de residència on tothom ja està força deteriorat i l'aire que s'hi respira és poc agradable, i uns gemeguen per aquí i els altres ploren o es lamenten per allà. El que en diuen una residència assistida. O bé pots entrar a un altre tipus de residència on no tots estan a les acaballes, on encara hi ha vida, on encara hi ha qui canta i qui riu, perquè aquest que riu —a pesar dels anys, aquí tots són gent gran— ho fa perquè sent, diguem-ne, l'alegria d'una certa vitalitat, que li permet, a més a més de viure, irradiar vida al seu entorn i proporcionar una dosi de benestar als del seu voltant. Uns perquè acompanyen algun assistit

Una reflexió sobre la darrera fase

- A l'esquerra de la fotografia el senyor Esteve, amb cent un anys i trenta de resident

a la visita del metge o a comprar quelcom. O bé a passejar per prendre el sol. D'altres que ajuden als que van amb cadires de rodes i tenen dificultats a entrar i sortir dels ascensors, i quan hi ha espectacle els ajuden a situar-se a la sala; d'altres que contribueixen a fer venir aquests espectacles. En fi, multitud de petites coses que proporcionen a la vida un flaire molt diferent d'aquell que algú ha classificat com de *pretanatori*, on l'aire més aviat put. La presència de vàlids/des es detecta només de passar pels passadissos d'assistits, en què molts s'esforcen a saludar i fins i tot a somriure. Aquesta diferència es nota també en els familiars dels residents assistits, que poden palpar que, a pesar de tot, allà dins hi queda algú viu, que es pot considerar viu.

No sé si és molt difícil d'entendre que uns quants vàlids i vàlides, puguin fer canviar tant la qualitat de vida d'una institució d'aquestes magnituds. És més fàcil d'entendre si pensem en la satisfacció que

Romuald Grané i Vilaseca

senten al veure la tasca que realitzen, el fruit que es veu en els assistits. En fi, tot allò que ara és tan maco de dir, com és sentir-se realitzat, com augmentar l'autoestima. Bé, petites paraules que ajuden a viure i tal vegada a sentir-se un xic més feliç.

Pensant que l'opció d'aquests vàlids/des era tal vegada estar sols a casa, amb tota aquella problemàtica d'arribar a final de mes i de fer front a imprevistos. O sigui, tota aquella inseguretat econòmica que ja hem intentat explicar.

Agreguem-hi l'altra falta de seguretat, que no volem tornar a descriure i, en especial, la sensació de solitud, que aquí dins és pràcticament impossible sentir, sobretot en qui es dediqui a l'atenció dels altres.

Fa prop de deu anys que estic ingressat aquí i he tingut sobradament l'oportunitat —i més comptant amb la circumstància de la meva esposa—, de poder valorar el que és un tipus de residència on hi havia bon nombre de vàlids/es que feien resplendir el sol amb molta més xamosia, on sempre hi havia ganes de fer coses i riure i fer riure i, per tant, tot plegat era més de color de rosa que no pas ara, que quedem quatre gats mig vàlids i que, per molt que ens hi esforcem, quedem curts, tot i comptant amb l'aportació i les iniciatives del personal de la casa, un dels objectius del qual és fer que tot funcioni de la manera més agradable possible, i que no hi escatimen esforços per assolir-ho.

Al no entrar gent vàlida per suplir les baixes qualitatives (per deteriorament) o quantitatives (per defunció), l'operació aritmètica aviat està feta i comprovada. Si es manté l'actual perfil residencial, la cosa queda bloquejada.

En arribar a aquest punt ens trobem —em trobo— amb la resposta, que és per la qüestió econòmica, perquè es diu que no hi ha diners.

Una reflexió sobre la darrera fase

Algun tècnic en benestar social aconsella que no et deixis tapar amb l'excusa que no hi ha diners —ja aprendrem a dir euros—, que diners sempre n'hi ha, el que passa és que els empenen en altres menesters. Abans d'acabar l'escrit ja tornaré sobre el tema. Cal analitzar una mica la problemàtica de l'excusa dels diners.

Vegem-ho: si a cada residència assistida s'hi destinen unes places de vàlids, per descomptat que s'haurà de fer alguna residència de més per tal de donar cabuda al nombre d'assistits que cal. Però s'ha de tenir en compte la diferència de preu d'una plaça d'assistit amb una plaça de vàlid. Només cal parar esment en el fet que aquí, en una planta de trenta-sis assistits, hi han empleats, al dia, sis cuidadores al matí, cinc o sis a la tarda, amb la infermera corresponent, dues cambres i, a la nit, un o dos vetlladors. Una planta igual amb trenta-sis vàlids té de servei dues cambres al matí, que fan la neteja dels dormitoris i dels passadissos. Sumem-hi altres variants

■ La Mercè (vàlida) ballant amb la Flora

Romuald Grané i Vilaseca

que, per la condició d'assistits, s'hi agreguen, i tenint en compte que el capítol dels sous del personal és la part del lleó del pressupost d'una casa com aquesta, aviat es comprendrà que els dos preus són molt diferents. Per tant, l'augment per a les places dels vàlids tal vegada seria menys excessiva del que, a primer cop d'ull, pugui semblar. A les residències privades, el preu de la plaça de vàlid és molt diferent de la d'assistit, com és natural.

Tant si ens ho mirem del dret com del revés, no podem obviar l'aspecte social que representaria solucionar el problema personal i individual dels vàlids i vàlides que els toqués la loteria d'entrar en una residència, començant una nova vida amb molts menys núvols i molta més claror del sol. És possible que algú gosi dir que potser no hi voldran entrar, i la resposta és evident: creem residències dignes, humanes, per a éssers humans, no *pretanatoris* per a cossos a les acaballes, que això no té cap secret. Hi ha a qui li agrada dir que la gent gran no vol tancar-se. Dues consideracions: primera, només heu de llegir les revistes per gent gran i fins i tot la premsa diària; en molts números hi veureu la quantitat d'anuncis de residències —empreses privades, clar— de tota mena. Ara fins i tot una multinacional financera projecta construir un conjunt que serà com una població amb edificis d'habitatges normals però de qualitat, i també de residències per a gent gran estrangera. Sembla que la intenció primordial és que les residències tinguin continuïtat amb la població de més a la vora i, així, s'elimina la possibilitat que es converteixin en un gueto, que és el que els passa als centres d'assistits exclusivament, que estan aïllats de tot entorn viu. Quan sents a dir (i ho sents, és clar) que la gent gran no vol sentir parlar de residències i, al mateix temps, veus els anuncis de centenars i potser milers de places del tipus més variat, però essencialment de preus que no són, ni per casualitat, no ja per la classe treballadora, sinó ni per classe mitjana —perquè quan parlen de mig milió de pessetes al mes, i de més i tot, ¿quina butxaca hi arriba, si no es tracta de gent rica de veritat?—, la resposta és perplexitat.

Una reflexió sobre la darrera fase

I si autèntiques empreses financeres, amb els seus estudis de mercat realitzats, gosen embarcar-se en tals projectes, arribes a la irònica conclusió, que en la part de població que pot pagar-s'ho, hi ha qui està d'acord a fer-ho, i no deuen ser pocs, comptant la quantitat que se'n construeixen i que es van venent.

Hi ha un punt que l'estic plantejant potser d'una forma gairebé massa agosarada i que és el més problema més cru: no es tracta de fer residències públiques per obligar ningú a entrar-hi, sinó de fer-les simplement perquè tothom pugui optar amb plena llibertat, i tingui la possibilitat de rebutjar-la si aquesta és la seva opinió, o bé d'ingressar-hi si així ho necessita i ho desitja.

S'ha de suposar (i esperar) que si tenim governs de caire popular, tindran en compte l'allau de gent gran que ens espera. Al fer el llistat de possibles solucions es comença sempre per la família —que haurà de tenir cura que la pressió dels avis i àvies no la desestructuri, ja que no és d'excessiva fortalesa front a problemàtiques gaire greus. En algun punt assenyalem que la família més consistent és aquella en la qual el pal de paller és una àvia, però això no es té a cada casa, i tampoc no sabem si és realment aconsellable.

Fa uns mesos en el programa de TV3, *En camp contrari*, presentat per en Pere Escobar, apareixien dues àvies totalment antagòniques, però les dues molt interessants: una entregada a cuidar fills i néts i molt feliç de fer-ho, i l'altra que vivia la seva vida anant a ballar, a excursions, divertint-se, deia ella, tant com podia, i manifestava sense embuts que els seus fills ja els havia criat ella i ara corresponia a les seves filles criar-se els seus i que no volia ser minyona de ningú, que si la necessitaven en algun cas concret ja la trobarien, però que, com a norma, considerava que tenia dret a la seva vida.

Ho explico tan sols per reafirmar que, davant tanta gent a demanar, tota l'oferta serà poca perquè cada àvia o avi pugui triar el model

Romuald Grané i Vilaseca

que més li agradi. I si en remarco un, les residències, és perquè pot ser el gran matalàs que, com a darrera però gran solució, es procuri que ajudi a apaivagar els entrebancs que hi ha en les altres, més fàcils d'adoptar però menys definitives.

Un punt que no ha sortit encara i ha de sortir és el possible finançament de l'operació residències. És, sens dubte, el més complex. Algú en algun moment ha assenyalat que la problemàtica de la gent gran adquireix tal volum financer que, degudament i intel·ligentment tractat, podria convertir-se en un motor de l'economia. Quelcom, potser, semblant a la indústria de l'armament, que és la que distorsiona tots els pressupostos i que, a més a més, sembla la intocable, apareix com si en el fons tots hi estiguéssim més o menys d'acord. I us asseguro que jo no hi estic gens d'acord. En alguns escrits per a algunes revistes he anat remarcant que, amb menys avions i vaixells i canons, n'hi hauria prou per solucionar tota la problemàtica de la gent gran i encara en sobrarien per arreglar les escoles en tots els graus.

Si la indústria de guerra és un motor per la quantitat de llocs de treball que crea, imaginem-nos la construcció de la gran quantitat de residències que, més o menys a la llarga, faran falta, i centres de dia, etc., etc. Construir-los, farcir-los amb tot el seu utillatge i mobiliari. La quantitat de places de treball especialitzat i no especialitzat. Mantenir tot això en funcionament, *in crescendo*, si el plantejament demogràfic continua al ritme actual. Això sí que podria ser un autèntic motor de l'economia.

Després d'haver vingut l'amic Raül Romeva, i també en Jordi Armadans, a fer unes xerrades sobre pau i desarmament aquí a la residència, vaig fer un article per a un diari en què reclamava precisament això: menys canons i més benestar social. I comentant l'escrit amb un jove amic periodista li vaig dir: "Sembla com una mica demagògic, no?" Em va agradar molt la resposta; em digué:

Una reflexió sobre la darrera fase

“No, Romuald, no és demagògic sinó pedagògic. És un tema en el qual hi hem de treballar molt més.”

Comprenc que no dono la solució per demà, mes estic tan convençut que la problemàtica adquirirà tal magnitud, que si es vol donar-hi solucions més o menys definitives —no pegats, no cataplasmes, que suavitzen, però no curen—, el punt on arribarem des dels diferents llocs de sortida serà la residència. Potser amb moltes variants o característiques. Però el que a mi més em preocupa és que, per desconeixement o desídia, es pugui acceptar els, diguem-ne, *pretanatoris* com a solució o com a mal menor. La missió de la residència bàsicament consisteix a suavitzar, a apaivagar el procés imparable i irreversible de deteriorament dels avis i àvies que es troben en aquesta penúltima fase —en l'última, ja potser no es pateix i, a més a més, és possible que se'ns escapi de les mans—; per ajudar a superar aquesta fase, s'hauria de comptar amb tots els estris i condicionaments possibles. En tot el procés de vida a la residència, el més primordial és anar superant els dies, els mesos, els anys. Tots els entrebancs i contratemps fruit dels anys i les malalties, i tot sense grans sobresalts, sense traumes, com si tot fos producte d'una molt perfecta planificació. I així s'arriba el final gairebé sense adonar-se'n.

El govern que s'atreveixi a allò que en diuen agafar el bou per les banyes i que, a més a més d'arreglar, en el que es pugui, les diferents problemàtiques plantejades ens disminueixi la inaguantable carrega armamentística, cal suposar que s'haurà guanyat la confiança del poble per a un llarg temps.

Com a anècdota —ves quina anècdota!— personal, he d'explicar que aquest estiu passat vaig caure en un carrer de Mataró i em vaig trencar el fèmur i l'espatlla. En fi, tot un quadre. Una ambulància em va portar a urgències, l'endemà em van operar i tot va anar molt bé. I ja tornem a trobar-nos amb els avantatges de la residència. Quan,

Romuald Grané i Vilaseca

al segon dia, el traumatòleg rumiava pel dia d'enviar-me a casa, li vaig dir que m'estava a la residència de l'ICASS de Mataró, que no vivia en un pis particular i que allà hi teníem, a més del servei mèdic les vint-i-quatre hores del dia, un servei molt preparat de rehabilitació amb dues magnifiques fisioterapeutes, la qual cosa em permetria fer recuperació a casa mateix, cada dia. M'havien operat el diumenge al vespre i el divendres ja era a la residència. També aquí podríem omplir dues o tres pàgines dels avantatges de viure a la residència. Tot a mà, tot a punt. Personal d'una professionalitat a prova de totes les circumstàncies. Vaig anar quasi tres mesos amb cadira de rodes i, després, amb crosses, que encara en porto una, però que si ja has assimilat que aquí és a casa teva, et meravella que tan a mà hi tinguís tant de servei, tant de personal, dia i nit, i tantes atencions. Si arribo a ser a la meua casa d'abans, l'estança a l'hospital s'hauria allargat força més i, a continuació, hauria hagut d'anar diàriament a recuperació.

En fi, l'opció és molt fàcil i ja la tenia feta.

M'agradaria, abans d'acabar, expressar la ferma i molt contrastada opinió que precisament en una residència com les que reivindico és on l'ésser humà pot ser i sentir-se lliure. Per què ho dic, això? Que quedi clar..., com a opinió meua fonamentada i comparada amb els diferents tipus de vida que he viscut i he vist viure.

Pots voler sentir-te lliure rentant els plats i fent el menjar i arreglant el piset, rentant-te la roba, etc., etc. La llista pot ser bastant llarga. La qüestió seria si et sents amb ànims, capacitat i ganes de fer altres coses, potser no més importants —la quotidianitat és importantíssima, però ¿no creieu que pot enfarfegar i avorrir?

Si hi sumem cuidar un familiar malalt..., hi ha res més important? Però si passes a viure en un lloc on tot això t'ho fan i molt millor que no ho feies tu, i que no és per caritat sinó perquè ja entra en el

Una reflexió sobre la darrera fase

tracte. A casa, amb totes aquestes responsabilitats, quedes condicionat per sortir a fer qualsevol activitat. Qualsevol viatge... en fi, perquè allargar-ho més? Et treuen aquestes responsabilitats i d'altres que podríem agregar-hi i et diuen que ets lliure de sortir, d'entrar, d'anar, de tornar quan vulguis, mentre avisis i posis en coneixement de la casa on vas i hi hagi un mitjà de contacte per localitzar-te. Si tens un cònjuge amb dificultats, com és el meu cas, doncs què es pot dir? Quan la Flora estava més bé, anàrem quatre o cinc estius a França a casa d'uns amics. Després, al no poder venir ella, un estiu vaig anar-hi tres setmanes amb tota la tranquil·litat. Vaig telefonar algunes vegades, a pesar de saber que, si hagués passat alguna cosa, immediatament m'ho haurien fet saber. Per tant, enlloc podràs gaudir de més llibertat que en una residència.

No sé si és preferible fer un petit resum com a conclusió. Intentem-ho. Curtet.

Quan considerem que la família és el marc natural per acollir els avis, la major part dels, diguem-ne, *consideradors* sembla que no han tingut prou en compte l'evolució de la família i també que, en general, al dir família volem dir dona, que és la que més ha evolucionat. Segons com es facin les coses, no serà difícil que els anys —allò que hem dit, que no perdonen— acabin desestructurant la institució familiar. Només s'ha de recordar que cal evitar els traumes als avis i àvies.

Recordem:

Contra el sentiment de solitud   LA RESIDÈNCIA
Contra els sentiments d'inseguretats   LA RESIDÈNCIA

I que, per poder assaborir un xic una residència, no s'ha d'esperar al darrer moment.

En forma d'epíleg

Aquesta *Reflexió* fou feta abans de la mort de l'àvia de Gràcia, per tant abans de la declaració del Síndic de Greuges de mitjan març i anteriorment a l'informe sobre gent gran de la Diputació de Barcelona.

Volem remarcar el fet, perquè en molts punts sembla tenir relació una cosa amb l'altra. N'és un, el finançament recurrent als pressupostos de l'Estat, com diu el síndic.

D'acord també amb la Dolors Comas que serà un procés llarg —dolorosament— i que el model basat en les famílies ja no és el més adequat.

Cada dia la gent gran, en general, però les dones en especial, semblen menys predisposades a romandre amb la família amb les perspectives de carregar amb la responsabilitat del conjunt familiar. Qui s'imagina a la dona tornant a casa per cuidar avis/àvies i/o besavis/besàvies?

Hi ha una mena de confabulació latent contra les residències —recordant els guetos dels asils, que eren un altre món—, cosa que no impedeix que hi hagi una gran eclosió, dins el món de les financeres, d'ofertes i estudis, per tal de veure qui s'emporta la part més grossa del que preveuen pastís de la problemàtica de la gent gran. AESTE pensa passar de 15.000 llits a 20.000 cap a finals d'any. CASER comprarà, diu, per 11,7 milions d'euros el conjunt de residències que posseeix l'empresa METROCES. CEVASA projecta pobles per a pensionistes europeus. Una altra gran financera estrangera projecta fer grans edificis d'habitatges i residències adjuntes per a jubilats estrangers. TRIANZA (integrada per Winterthur, Ballesol i Roan) ofereix el finançament de places a residències basada en una espècie de vitalici sobre propietats

Una reflexió sobre la darrera fase

immobles. El mercat residencial —suposem que el privat— creixerà el 2004 prop del 10 %, pel fet que el sector geriàtric és, diuen, un dels de major projecció.

Com veieu, allà on hi ha diners hi ha una oferta residencial abundant i, en especial, en previsió del futur; en el camp econòmicament pobre... que Déu els ajudi!

Això no impedeix que cada dia més veus reclamin més places residencials i cal suposar que no es refereixen només a les privades. Fa poc més d'un any que vaig escriure la *Reflexió*, i en aquest curt període podria haver omplert un cabàs d'articles i manifestacions aparegudes en diferents diaris i revistes en referència a la problemàtica residencial. Algú ha dit que les residències són un signe de progrés, i ho seran encara més quan tots els que les necessitin hi puguin tenir accés.

Darrerament, Enrique Mújica, Defensor del Pueblo, en una entrevista a la revista *Sesenta y más* ha reiterat que el més urgent és fer residències en abundància.

Sobre això sols queda dir, o repetir, el que en la *Reflexió* es pretén deixar clar: les característiques que han de tenir les residències, o sigui, mixtes de vàlids i assistits. Com una obsessió, fugir totalment del possible gueto. Una mostra: una residència de Navarra que atén quaranta persones ha estat guardonada amb el premi ISO 9001-2000 pel nivell de qualitat del centre. Un detall (per si es creu d'interès): de les seves quaranta persones residents, vint són assistides i vint són vàlides, o sigui, que és mixta.

L'altre punt que no m'agradaria deixar enlaire és el del ventall interessantíssim d'ofertes que es fan, diuen, per tal d'allargar l'estança en el propi domicili. Tot sigui per la bona intenció i que la persona interessada pugui triar. Però permeteu-me un comentari. El cavall de

Romuald Grané i Vilaseca

batalla és l'assistència a domicili. Es parla de dues hores a la setmana. Imaginem una persona sola —n'hi ha dotzenes de milers— que li concedeixen aquesta gràcia. Conte 24 x 7, menys dues, només li queden per estar sola a la setmana que 166 hores; sense comentaris. N'hi ha de més valents que han dit que el nivell òptim seria cinc hores diàries. Alguns, al sentir-ho, els ha agafat un cobriment de cor; no han dit si per l'excés de despesa o bé perquè s'han adonat que encara queden dinou hores diàries perquè li pugui passar qualsevol cosa a l'avi o àvia que resta sola a casa. No és de per riure, que els drames són greus i abundants. Mes, si tinguéssim temps i ganes de fer números, descobriríem que calculant a cinc hores al dia l'equivalent d'hores amb cent persones en règim residencial de qualitat es cobreixen les vint-i-quatre hores del dia els 365 dies de l'any. Es recorrerà a la típica excusa de les finances. Diguem que la resposta l'han donada en Vicenç Navarro, l'Arcadi Oliveres, l'Armadans, en Romeva, en Vicenç Fisas, en Federico Mayor Zaragoza. En voleu més?

Menys armament i més atenció a les necessitats socials. L'armament dóna llocs de treball? Doncs imaginem Catalunya, Espanya coberta de les escoles, residències, etc., necessàries per tot el que ja sabem i calculem. Si és que podem, fem números per comptar els llocs de treball que tot aquest món positiu podria crear. No hi entenc, però sembla que podria sortir-ne un nou motor de l'economia, i que produiria benestar i, dins el possible, felicitat i no mort i ruïna, que és el que porta l'armament.

Per acabar, només una queixa o comentari. Als obertament partidaris de la residència com a solució menys dolenta no es cansen de repetir-nos que hem de respectar el criteri dels que no desitgen entrar-hi. A mi ni se m'ha ocorregut, ni se m'ocorrerà mai no respectar-los. Precisament, el que reclamo és el respecte als desitjos de cadascú, i justament als que no es respecta és als partidaris i peticionaris d'entrar a una residència, i per això s'han creat uns perfils

Una reflexió sobre la darrera fase

dits residencials com a barreres infranquejables que són humanament inconcebibles.

No sé si té alguna intencionalitat de més o menys canvi en aquest aspecte el fet, que darrerament algú ha mencionat, que sigui un possible mèrit per tenir dret a plaça residencial la dependència econòmica; sembla que fins ara tan sols es tenien en compte les dependències per problemes físics o psíquics. Si s'avança una mica per aquest camí, pot ser una part de la solució per als vàlids més pobres, però encara ens quedarà la nombrosa classe mitjana baixa, que haurà estalviat tota la vida..., però no pas prou per pagar-se una residència privada. Deixem-ho aquí.

Com a comentari final

Des que vaig escriure l'epíleg per a l'edició catalana fins ara, s'han succeït tantes coses mereixedores de ser comentades que no cabrien en un opuscle del volum de la Reflexió..., però ens limitarem a un parell de punts que sembla impossible ignorar-los.

Un és el fet que, per un costat, es magnifica la conveniència, pel bé de l'economia, d'accentuar al màxim la integració de la dona en el món del treball, en tots els nivells i com més amunt de l'escala social millor. A major participació femenina en l'economia major riquesa, diuen. Per part femenina, estan en plena reivindicació de la igualtat de drets a tots els nivells professionals. Això no impedeix, oh paradoxa!, que en la projectada llei sobre dependència s'intenti reservar a la dona un espai significatiu en el si de la família per tenir cura dels infants i, en especial, dels ancians, pensant fins i tot a donar-los un sou —suposem que a canvi de renunciar a la seva carrera o professió en la vida normal. Potser algun malpensat hi veurà un intent de suborn de resultat negatiu, perquè tan bon punt desaparegui la mis-

Romuald Grané i Vilaseca

sió de tenir cura de l'avi, que, amb les inevitables pastilletes, pot ser un període bastant llarg, la dona potser ja no trobarà plaça per treballar, perquè potser s'haurà quedat desfasada en la seva professió i serà ja massa gran amb relació a les necessitats del mercat de treball. Sens dubte s'haurà de ser molt curosos a l'hora de prendre decisions, pensant que ens enfrontem a una problemàtica de grans magnituds i, a més a més, en línia creixent, pensant que hi hauran gustos i preferències d'allò més variat i que seria molt poc adient que algú s'erigís en jutge que dictaminés com i de quina manera s'ha de procedir.

Jo no gosaria dir que la solució és la residència, però sí que és una de les solucions, com intento demostrar amb el meu escrit. El pitjor és esperar que l'àvia o l'avi estiguin molt deteriorats per ingressar-los. M'agradaria remarcar que el meu punt de vista és que si una filla o jove o néta tenen cura de l'ancià mentre encara la seva companyia és mig agradable, és inhumà o quelcom pitjor esperar que arribi a un cert grau de deteriorament i degradació per enviar-lo a una residència —o gueto, si és una de totalment assistida—, ja que serà incapaç d'establir-hi relacions i menys encara amistats, cosa normalíssima quan s'ingressa per propi peu i voluntat. Hi ha motius per meditar.

Un altre comentari referent a la llei sobre dependències podria ser que, a més a més de la dependència física o psíquica, hi ha la dependència econòmica i la que en podríem dir social. En una entrevista a diversos avis, un explicava que tenia una pensió d'uns tres-cents euros i afegia que això era una eutanàsia amb tortura. Tots sabem que no es tracta d'una anècdota. En podríem omplir quar-tilles de casos així. Sabem també que no tots voldrien residències, mes la resposta és —com diu José Luis Sampedro— que siguin adequades, i obriu les portes i veureu les cues. Es diu que no tenen dret a residència perquè *són vàlids*. *A quin avi de setanta o més anys se'l pot considerar vàlid? Encara que no sigui un moribund, tampoc no és un vàlid. Quant a la dependència social, em referia als*

Una reflexió sobre la darrera fase

que tenen greus problemes familiars o de veïnatge i/o d'habitatge, que sens dubte anirien junts amb el problema econòmic en un grau o en un altre. Molesteu-vos a llegir un magnífic estudi de Juan Jesús Aznàrez, en el diari El País del dia 14/11/05 titulat “La revolución de los afectos”, amb un subtítol que conté la frase: “La convivencia es frecuentemente conflictiva.”

És important que el Síndic de Greuges lamenti al Parlament el dèficit de places residencials per a persones grans i per a discapacitats —el matís és importantíssim— i que la consellera cregui que el síndic té raó i que no ho poden resoldre construint barracons. Evidentment. Han de ser edificis i instal·lacions per viure-hi còmodes i dignament i, per tant, no poden ser guetos ni aparcaments de iaies que esperen l'hora de morir. I és obvi que de residències mixtes se n'hauran de fer més, però tinguem en compte *són més econòmiques de construcció, per les instal·lacions que requereixen, i, essencialment, resulten més barates pel personal que cal per fer-les funcionar —com ja s'explica en algun lloc d'aquest opuscle—, i són inversions per a una llarga durada.*

Actualment em sembla que tothom hi pensa, però per si de cas... Em refereixo a les cadires de rodes. El que algú en diu el vehicle del futur. Per tant...: espais còmodes per circular fins a tots els racons.

Podrà semblar una ironia, però objectivament és una realitat, que tal vegada les residències —de veritat— ajuden a salvar el funcionament normal de les famílies. En algun escrit he detallat l'explicació d'un amic resident que em deia: “Gràcies a la residència he recuperat la pau a la família. Quan érem a casa, amb el meu fill i la meva jove, estàvem a matar, quasi no ens parlàvem. Des que som aquí —estava amb la seva esposa— vénen tot sovint a veure'ns, sortim algun dia a dinar fora i, en les festes assenyalades, ens vénen a buscar per anar a casa a celebrar-ho. En fi, hem recuperat el sentiment de família, que s'havia trencat.” No és un cas únic.

Sens dubte la qüestió crematística hi compta en bon grau. En un sentit o en un altre. Deia un, amb un cert sentit del humor, mirant a l'altre extrem de la panoràmica: "A qui té milions no li falta mai família." Doncs en aquest altre costat, a vegades, tot i tenint algun fill o bé alguns nebots, hi ha qui no té família a qui recórrer. Per què afegir-hi res més al que ja s'ha dit?... Moltes i adequades residències... Si no són adequades, ja no són residències, i per això han de ser mixtes. Creuen alguns entesos en números que amb la seva construcció, farciment i ulterior manteniment es crearien tal quantitat de llocs de treball que es podria convertir en una espècie de motor de l'economia.

Resulta que si, a més a més de poder salvar en molts casos la bona marxa de la família com a tal, evités la tortura a aquesta espècie d'eutanàsia —que diu aquell avi— i servís per a un millor desenvolupament de l'economia, hauríem assolit diverses dianes d'un sol tret, com es diu col·loquialment.

Pensant en els tòpics, em ve a la memòria que de petit —devia tenir deu o onze anys— vaig llegir en un diari que el president dels Estats Units (devia ser en Roosevelt) havia ingressat en un hospital perquè li fessin una operació. En aquells temps, a Barcelona —i cal suposar que a tot Espanya—, la paraula hospital sonava a una cosa molt fosca. Després, tot ha anat evolucionant, i recordo amb molta claredat que als setanta anys va ingressar a l'Hospital de Sant Pau la meva mare per a una operació, i aquell mateix dia, casualment, un metge d'allà que era client nostre —ens dedicàvem a la tapisseria i decoració— va venir per un treball i, al parlar-li de l'ingrés de la meva mare, em digué: "Grané, abans a Sant Pau hi anaven els pobres a morir, ara hi van fins i tot els rics, a curar-se." Què vull dir?... Abans hi havia els asils, una cosa molt fosca, negra tal vegada. S'havia anat evolucionant, semblava que es començava a entendre l'evolució, mes al sorgir l'espill negre de les residències totalment assistides, s'ha tornat a ennuvol·lar el cel i amenaça tem-

Una reflexió sobre la darrera fase

pesta al repensar en els guetos i altres només per morir i per patir fins que la mort no arriba.

Com un clam: feu residències adequades, en quantitat suficient — que es pugui escollir de veritat— perquè dintre o fora d'elles es pugui viure dignament aquesta fase, que no és cap obsequi, però que les institucions haurien d'intentar suavitzar al màxim, per acabar la vida amb una suficient qualitat fins arribar a una mort digna.

Agraïments

La veritat és que a mi sí que em semblaven importants les conclusions a què havia arribat, després de les, diguem-ne, anàlisis que crec he realitzat dins els diferents i variats àmbits, del més multifacètic món de que està formada aquesta residència. Però una cosa és la impressió colpidora que em poguéis fer a mi la vivència directa i continuada, per partida doble —comptant amb la Flora— i una altra la que puguin experimentar els lectors de la meva *Reflexió*, i és en aquest punt on em sento, en sentit positiu, esmaperdut.

En cap moment m'havia esperat sentir l'elevat grau de comprensió amb el problema i de recolzament a les propostes que brollen de les meves conclusions. Em sento realment incapaç d'expressar els meus emotius sentiments. Simplement... moltes gràcies a totes i a tots i..., si no us fa por complicar-vos un xic la vida..., ajudeu-me a assolir, en el que pugueu i estigui al vostre abast, unes residències com cal. Més gràcies a:

Romuald Grané i Vilaseca

Maria del Carme Alòs i Pintó, alcaldessa de Navarcles: “Molt encertat, espero que segueixis en aquesta línia d’encerts.”

María José Allende Maceirea, secretària general de la Federació de Sanitat i Sectors Sociosanitaris de CCOO: “...evitar que las residencias sean un gueto, tal y como tu denuncias.”

Pep Andreu, moderador al debat a TV Mataró sobre la *Reflexió*, col·laborador en la difusió de la *Reflexió*.

Jordi Badia Prió, gran amic, preocupat pel benestar social. “Et felicito, sobretot perquè, fins l’últim sospir, actuaràs pel bé comú.”

Víctor Baeta, fill d’uns residents i activista. “Perquè les residències siguin llocs amb qualitat de vida cal que els seus residents no siguin exclusivament assistits.”

Honorable Josep Bargalló, exconseller primer: “A la vostra disposició pel que convingui per al futur.”

Joan Antoni Baron, alcalde de Mataró. Presidí la presentació de l’opuscle a Can Palauet de Mataró.

Antoni Bassas, Catalunya Ràdio. Entrevista a la ràdio

Aurora Bau, presidenta de l’associació Dret a Morir Dignament de Catalunya. Preocupada per l’existència i vida dels avis i col·laboradora.

Maria del Mar Bonet, cantautora: “M’afegeixo a les seves reivindicacions que contribuiran a millorar aquesta societat.”

Jaume Bosch, senador, interessat en la qualitat de vida especialment en l’etapa final.

Una reflexió sobre la darrera fase

Josep Maria Bosch, del Consell de la Gent Gran de la Selva i CG Gent Gran de Catalunya: “Extraordinari. Ens serà molt útil per una sèrie d’idees que tenim.”

Antoni Bosch Gubern, coordinador diocesà Vida Creixent: “El tema residències, una assignatura pendent pels nostres polítics”

Doctor Moisès Broggi, eminent cirurgià: “De residències realment en tenim una veritable necessitat”

Andreu Campanario, activista en el camp de la gent gran: “Difícilment una persona pot expressar tan amb el cor a la mà i amb tanta sensibilitat un tema tan complex i important”

Victòria Camps, filòsofa: “L’hi agraeixo... sobretot que hagi fet i escrit aquesta *Reflexió*, des de l’experiència personal...”

Francesc Candel, escriptor: “Este método consigue que una residencia no sea antesala de la muerte, sino continuidad de vida.”

Ramon Cardona, diputat al Parlament valencià. En la presentació a València mostrà preocupació per la vida de la gent gran.

Margarida Colomer, historiadora: “És una proposta que pot servir perquè les residències canviïn el seu sistema d’ingrés.”

Dolors Comas d’Argemir, diputada al Parlament català: “Ja coneixia els preliminars i em fa il·lusió veure-ho imprès.”

Francisco Conesa, nebot d’una resident. Per experiència familiar, gran defensor de les residències mixtes

Joan Corbella, psiquiatre, article en l’*Avui* en què comprenia la importància que per a una parella té acabar junts.

Romuald Grané i Vilaseca

Joan Coscubiela, secretari de la CONC: “No sempre l’allargament de la vida va acompanyat de la qualitat suficient.”

S.A.R. la Infanta Cristina: “Agradece su interesante estudio *Una reflexió sobre la darrera fase*, que leerá con interés.”

Màrius Cugat, president de FATEC, fervent activista i que assumeix les circumstàncies que es descriuen a la *Reflexió*.

Manuel Cuyàs, periodista, participi en la difusió de les preocupacions que es descriuen en el citat opuscle.

Manuel Delgado, antropòleg: “Els ancians no poden constituir, com sovint se’ls representa, una població passiva.”

Esperança Esteve, diputada al Congrés, entén bé les residències mixtes i preconitza la transversalitat en aquestes.

Carne Faja: “*Persones vàlides encara, que viuen a la Residència i no paren de treballar en benefici dels que no es valen.*”

Eva Fernández Lamelas, presidenta de la FAVB: “Ens queda molt de camí, treballs com el vostre són de gran utilitat.”

Adela Genís, periodista, entrevista en *El Punt*.

Ricard Gomà, regidor ponent de Benestar Social de Barcelona: “Gràcies pel teu escrit i per l’esforç i dedicació que implica fer-lo.”

Jordi Guillot, senador. Valuós cooperador dels objectius de l’opuscle, perseguint una vida digna també per a la gent gran.

Joan Herrera, diputat al Congrés. Il·lusionat futur presentador de l’opuscle a Madrid.

Una reflexió sobre la darrera fase

Maria Rosa López, de Nous Horitzons: “És d’admirar i agrair la capacitat de treball i esforç i l’interès de què ha donat mostres.”

Maria Rosa Lunas Masnou, presidenta de FOCAGG. Fervent defensora de les residències dignes i humanes, o sigui mixtes.

Pep Llauder, veterà lluitador per la gent gran. Des del primer moment ha contribuït intensament en la difusió del text.

Pilar Malla i Escofet, síndica de greuges de Barcelona: “Si acceptem aprendre dels que viuen els problemes i hi troben solucions.”

Joan Majó, director general de la Corporació de Ràdio i Televisió de Catalunya: “Agraeix que li hagi enviat el llibret sobre el problema de les residències.”

Quico Maños, bon referent en el que es refereix a la gent gran: “A la Residència de Mataró es respira vida, bastida des de la complicitat de saber-nos d’una mateixa casa.”

Molt Honorable Pasqual Maragall, president de la Generalitat: “...on parlem de la gent gran i la necessitat que les residències d’avis assoleixin públicament una imatge digna i acollidora.”

Manuel Mas, exalcalde de Mataró i diputat al Congrés: “Us animo a seguir treballant i donar respostes a les necessitats de la gent gran.”

Honorable Salvador Milà, exconseller de la Generalitat, considera encertat el camí i la constància per tal d’assolir un millor estat de vida.

Rosa Montero, periodista: “Tu librito sobre la residencia me parece muy interesante. Gracias por enviármelo.”

Romuald Grané i Vilaseca

Roger Morales, de Nous Horitzons. Bon i actiu col·laborador.

Josep Moratalla, president d'ADEGG (Associació per la Defensa de la gent Gran): “Viendo en él una percepción muy válida... Le animamos a continuar luchando.”

Roser Moré i Roi, del portal d'internet www.mesde55.com. Segueix entusiasta l'esforç per convertir en realitats els objectius i hi col·labora molt.

Enrique Múgica Herzog, Defensor del Pueblo, d'Espanya: “Creo que su trabajo contiene datos de interés que pueden servirnos para nuestra labor. Muchas gracias.”

Rafael Navas Castellón, president del Grup Júbilo “Leo atentamente su escrito y me parece muy interesante.”

Miguel Núñez, president d'AMESDE, veterà lluitador. “muy importante plantear públicamente estas reflexiones.”

Salvador Pániker, president de DMD d'Espanya: “...me'l llegiré amb molt d'interès.”

Isabel Piedra, vetlladora de la residència de Mataró: “...on poden continuar vivint, amb quasi totes les necessitats cobertes, amb una certa il·lusió per gaudir d'aquesta etapa? A la Residència.”

Sebastià Piera, veterà lluitador per un món millor: “Sempre lluitant, pensant en el futur dels joves i oblidant el nostre.”

Fermí Pons-Pons, director gerent de la Fundació Caixa de Sabadell: “Crec que el seu treball serà beneficiós pels que treballem aquest sector, ja que aporta idees clares sobre la millora de vida de la gent gran.”

Una reflexió sobre la darrera fase

Margarita Porcheras i Olomí, directora de residència de l'ICASS. Preocupada per la qualitat de vida en les residències.

Josep Puig Pla, escriptor de Mataró: “L’he trobat interessant. S’hi plantegen problemes ben reals amb lucidesa i valentia.”

Molt Honorable Jordi Pujol, expresident de la Generalitat de Catalunya: “La problemàtica que dibuixa va en augment i tots plegats hem d’esmerçar esforços perquè a l’accedir a la residència puguin gaudir, amb dignitat i amb qualitat, el darrer trajecte de la vida.”

Lluís Reales, de Barcelona TV, organitzà el reportatge i el debat a televisió.

Ignasi Riera, escriptor, articles en l’*Avui*: “*Les societats cultes són les que dediquen més atenció als malalts, als infants i als vells.*” *Magnífic prologuista de l’edició en castellà.*

Marc Rius, de Nous Horitzons. Important l’interès demostrat així com la capacitat d’organització.

Núria Ribó, Catalunya Ràdio. En el seu moment organitzà una taula rodona i posteriorment unes entrevistes.

Rafael Ribó, síndic de greuges de Catalunya, que sembla que entén la vital problemàtica del tipus de residències.

Màrius Rodríguez Paquiardi: “Estic d’acord en què l’ideal fóra que aquestes no es limitessin a persones deteriorades.”

Eduardo Rodríguez Rovira, president de CEOMA (Confederación Española de Organizaciones de Mayores): “Me ha hecho repensar el tema de las residencias, en especial las mixtas y volverlas a valorar con mayor estima.”

Romuald Grané i Vilaseca

Raül Romeva, l'home que sap quantes residències d'avis caben en una esquadrilla de bombarders.

Pepita Rovira, vetlladora de la residència de Mataró.

Miquel Salrach, del Consell de Gent Gran de Catalunya. Col·laborador, preocupat amb el problema de les residències mixtes i la seva qualitat de vida

Anna Sallés, historiadora: “Esperem que el Govern d'esquerres posi fil a l'agulla i creï instruments per satisfer la gent gran en les seves necessitats.”

José Luis Sampedro, escriptor i acadèmic, que diu considerar que les residències han de ser adequades per viure-hi bé.

Arturo San Agustín, periodista, va escriure un sucós article a *El Periódico* tan bé com ell sap fer.

Antoni Segura, catedràtic de l'UB, article a *El Punt*, copresentador de l'opuscle al Pati Llimona juntament amb la Lali Vintró, on es veié una, diguem, ostentació de facultats que si un era bo, l'altre encara millor.

Joan Manuel Serrat, cantautor: “És un tema que ens acaba afectant a tots. T'encoratjo a seguir endavant.”

Honorable Anna Simó, exconsellera de Benestar i Família. Gràcies per anar més enllà de la tasca professional estricta encomanada.

Eulàlia Solé, periodista, article a *La Vanguardia*:

“La presència de vàlids en una residència dóna vivesa als altres.”

Juan José Tirado, president del Col·legi d'Infermeria de València. Representant a la taula en què es presentà a València el dit opuscle.

Una reflexió sobre la darrera fase

M. Tomàs, periodista, que va escriure un ferm article al diari *Levante* de València arran de la presentació de la *Reflexió*.

Francesc Vilaplana, del Consell de la Gent Gran de Catalunya. Molt preocupat pel funcionament dels tipus de residències perquè siguin útils i dignes per viure-hi.

Eulàlia Vintró, catedràtica de l'UB. Copresentadora de l'opuscle al Pati Llimona juntament amb Antoni Segura i magnífica prologuista, ha contribuït molt perquè hàgim assolit aquest nivell.

Maties Vives, de la Sindicatura de Greuges i bon entenedor de la circumstància de la darrera etapa

Mònica Ximenes, neboda d'una resident de Mataró, molt interessada pel tipus de funcionament i de vida a les residències

Especial menció a Josep Soler, vocal d'informàtica del Consell de Govern, del Casal de la Gatassa, així com a tots los membres d'aquest Consell i al bon col·laborador Pere Teixidó, que gràcies als esforços de tots i aportacions han fet possible aquest treball.

I com a colofó a aquests sentits agraïments, els més especials per a les Fundacions Viure i Conviure, com també per a Fundació Nous Horitzons, que hauran fet possible que les experiències i clams que bateguen en aquest escrit arribin a molts més receptors, que tant de bo puguin assimilar alguna cosa positiva i plasmar-la en realitats.

